

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för kulturvetenskaper

”... kvinnors familjesituationer gör det svårare för dem än för män att kombinera den politiska karriären med familjeliv och äktenskap.”

(Folke & Rickne 2015:36)

- ett genusvetenskapligt metaperspektiv på två rapporter i demokratiutredningen 2014

Göteborgs universitet
Institutionen för kulturvetenskaper
Genusvetenskap
Uppsats, 15 hp, fördjupningskursen
HT 2015
Författare: Theresa Härsjö
Handledare: Lina Palmqvist

Abstrakt

Studiens syfte och frågeställningar formuleras utifrån demokratiutredningen 2014 som har i uppdrag att på olika sätt utreda hur den representativa demokratin ska utvecklas i nationell och lokal kontext i Sverige. Syftet med studien är att anlägga ett genusvetenskapligt metaperspektiv på två utvalda rapporter från den nya demokratiutredningen och genom en diskursanalys synliggör studien andra perspektiv, förståelser och dilemman av formulerade vetenskapliga problem som främst utgår från statsvetenskaplig och politisk teoretisk diskurs.

I studien diskuteras framförallt frågeställningar om hur kön och grupper konstrueras utifrån olika teoretiska feministiska perspektiv. Analysen visar att kvinnor, män, invandrare, unga och äldre konstrueras diskursivt på olika sätt där bland annat kvinnor framställs som vita, medelålders och förväntas leva i ojämlika heterosexuella relationer. Analysen visar också hur gruppen vita medelålders män konstrueras genom att ofta uteslutas i texterna. Slutligen diskuteras i studien hur gruppkonstruktioner å ena sidan riskerar att reproducera och essentialisera förväntade identiteter och politiska representationer, medan det å andra sidan finns en nödvändighet i att synliggöra strukturell politisk exkludering. Bland annat diskuteras hur Iris Youngs begrepp *seriellt kollektiv* kan ses som en möjlig alternativ förståelseram för de konstruerade grupperna. Seriellt perspektiv ses som en möjlig väg att flytta fokus på från de konstruerade grupperna och istället se de strukturer och makthierarkier som exkluderar i kommunala politiska arenor.

Därmed synliggör studien hur olika genusvetenskapliga perspektiv kan ta sig an det utvalda rapporternas problemformuleringar som är konstruerade utefter statsvetenskaplig/politisk teoretisk diskurs.

Nyckelbegrepp: Demokrati, demokratiutredningen 2014, statsvetenskap/politisk teori möter genusvetenskap och feministisk teori, diskursanalys, representativitet, representativ demokrati, konstruktion av kön och grupper.

Innehåll

1. Inledning.....	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Avgränsning för studien	7
1.4 Forskningsöversikt.....	8
1.4.1 Feministisk politisk teori om demokrati – en historisk kontext.....	8
1.4.2 Forskning om politik utifrån genusvetenskapligt perspektiv	9
1.4.3 Forskning om politisk representativitet kopplat till demokrati och feminism ...	10
1.4.4 Statliga demokratiutredningar i Sverige.....	11
1.5 Teoretiska perspektiv.....	13
1.5.1 Diskursteoretisk utgångspunkt	13
1.5.2 ”Det är omöjligt att avgränsa kön utan att medverka till dess konstruktion och reglering” (Brown 2008:138)	14
1.5.3 Intersektionalitet – maktordningar intra-agerar och omöjligheten att separera dem	16
1.5.4 ”Om vi inte kan tänka oss kvinnor som grupp verkar feminismen förlora all sin mening” (Young 2000:225)	17
1.6 Metod, material och vetenskapligt förhållningssätt.....	20
1.6.1 Position och en personlig resa	20
1.6.2 Material – två rapporter från demokratiutredningen 2014	21
1.6.3 Hur jag tar mig an materialet - diskursiv analys	22
2. Analys.....	25
2.1 Hur framställs kön och vilka subjekspositioner ges kvinnor och män?	25
2.1.1 Kompetens och meriter	25
2.1.2 Kvinnor och mäns intressen	26
2.1.3 Om könskvotering	27
2.1.4 Kan inte, vill inte	29
2.1.5 Familjesituation	29

2.1.6	Förklaringar och lösningar på texternas formulerade problem	31
2.1.7	Kön framställs med positioner för kvinnor och män.....	32
2.2	Hur konstrueras/förstås ”grupper” i rapporterna?.....	33
2.2.1	Gruppminoriteter.....	34
2.2.2	Representation och grupper.....	36
2.3	Slutdiskussion.....	39
3.	Referenser.....	42
3.1	Tryckta källor	42
3.2	Nätsidor	44

1. Inledning

1.1 Bakgrund

”... kvinnors familjesituationer gör det svårare för dem än för män att kombinera den politiska karriären med familjeliv och äktenskap.” (Folke & Rickne 2015:37)

Texten kommer från en av rapporterna i den pågående statliga demokratiutredningen och behandlar frågan om politisk representation på kommunnivå. Den nya demokratiutredningens huvuduppdrag är att utreda, analysera och lämna förslag på hur den representativa demokratin i Sverige kan utvecklas där delaktighet och inflytande över det politiska beslutsfattandet stärks (www.demokratiutredningen.info/). I den politiska debatten och från regeringshåll hörs i flera sammanhang att idealet om den *representativa demokratin* måste nyanseras, utvecklas och hanteras för upprätthålla en legitimitet gentemot landets medborgare (se till exempel *En uthållig demokrati! Politik för folkstyret på 2000-talet* (SOU 2000:1)). Hela idealet om en representativ demokrati förutsätter flera olika *sanningar* som på olika sätt konstrueras inom ramen för hur en representativ demokrati kan förstås och beskrivas. Så, vad har detta med genusvetenskap som disciplin att göra? Ingen av de 24 utvalda forskare som har fått i uppdrag att på olika sätt belysa och utreda demokratiutredningens uppdrag är presenterad utifrån en genusvetenskaplig disciplin. Däremot är 15 av dem från statsvetenskaplig disciplin.¹ Vad kan det innebära? Jag menar att om statsvetenskap som disciplin och som diskurs får tolkningsföreträde för hur politik, demokrati och dess utmaningar ska förstås och utformas, kan andra förståelser, problem men också möjligheter osynliggöras. En statlig demokratiutredning innehar i sig en maktposition i relation till hur demokratin förstås och ska utvecklas och genererar konsekvenser därefter på nationell, regional och lokal nivå och i slutändan individnivå. Jag ser det som ett demokratiskt problem där viss kunskap får tolkningsföreträde framför annan kunskap och jag vill därför titta närmare på vad detta kan innebära genom att läsa två utvalda rapporter i demokratiutredningen utifrån ett feministiskt genusvetenskapligt perspektiv.

Min idé till studien har framkommit utifrån eget intresse och tidigare erfarenheter. Min tidigare utbildningsbakgrund är från statsvetenskaplig disciplin där jag har anammat ett visst vetenskapligt förhållningssätt och teoretiska ansatser vad gäller till exempel representativitet, demokrati, kommunpolitik och så vidare. Därefter har mina studier utifrån en

¹ Övriga discipliner som är representerade är Pedagogik, Psykologi, Teologi, Nationalekonomi, Socialantropologi, Stadsbyggnad/hållbar stadsutveckling, Handikappvetenskap, Media- och kommunikationsvetenskap.

genusvetenskaplig disciplin inkorporerats med andra förståelser och förhållningssätt gentemot dessa begrepp. Jag innehar också en position som anställd tjänstperson i en kommunal politiskt kontext där jag arbetar nära politiskt förtroendevalda. Frågor vad gäller utmaningar i en representativ demokrati och politisk representativitet² är ofta närvarande i den kontexten.

Demokratiutredningens rapporter behandlar flera olika områden kopplat till dess uppdrag. I denna studie kommer jag att fokusera på två rapporter som tar sig an frågor som rör demokrati kopplat till social representativitet i kommunala kontexter. Citatet i början som kommer ifrån en av dessa rapporter och heter *Vertikal ojämlikhet i kommunpolitiken*. En rad frågor väcks, som till exempel; vad är en kvinnlig familjesituation? Är kvinnliga familjesituationer något annat än mäns? Hur konstrueras kvinnor som grupp och vilken position ges därmed kvinnor?

1.2 Syfte och frågeställningar

Mot bakgrund av resonemanget ovan är syftet med denna studie således att anlägga ett genusvetenskapligt perspektiv som metaperspektiv på två utvalda rapporter från den nya demokratiutredningen 2014. Jag kommer genom en diskursanalys försöka synliggöra andra perspektiv, förståelser och dilemman av formulerade vetenskapliga problem som formuleras i rapporterna och som utgår från statsvetenskaplig och politisk teoretisk diskurs.

För att uppnå syftet kommer jag att arbeta utefter följande frågeställningar:

- Hur framställs kön och vilka subjektspositioner ges kvinnor och män i rapporterna?
- Hur konstrueras/förstås ”grupper” i rapporterna?

1.3 Avgränsning för studien

Demokratiutredningen – delaktighet och jämlikt inflytande behandlar flera olika områden utifrån dess uppdrag där den representativa demokratin utmaningar i Sverige behandlas. Exempel på områden som tas upp är olika typer av medborgerliga möjligheter för inflytande och delaktighet, civilsamhällets inflytande och påverkan på demokratin, policyprofessionellas roll, unga personers roll/syn i en demokrati etcetera. Jag kommer att avgränsa studien till att utgå från två rapporter i demokratiutredningen. Dessa rapporter heter *Social representativitet i den lokala demokratin- Partierna som politikens grindvakter?* (Jessica Wide) och *Vertikal ojämlikhet i kommunpolitiken* (Olle Folke och Johanna Rickne). Dessa rapporter kan sägas behandla frågor som rör *social representativitet på kommunnivå kopplat till demokrati och jämlikhet*. Utmaningarna för den representativa demokratin är många, där själva idén om representativitet är en av dem. Det är en komplex och utmanade fråga som intresserar mig

² I min studie används begreppet *representativitet* genomgående. Med det avses i denna studie *politisk representativitet* inom ramen för systemet representativ demokrati.

därför att frågan om representativitet i mångt och mycket kan sägas omöjlig men samtidigt en praktisk nödvändighet i det politiska system som råder i svensk kontext just nu. Min nyare erfarenhet från genusvetenskaplig disciplin kastar också nytt ljus på dessa frågor.

De valda rapporterna kan sägas illustrera två exempel på hur forskare som rör sig inom statsvetenskaplig disciplin och politisk teoretiska diskurser tar sig an frågor som rör social representativitet. I den rapport som är skriven av två forskare tillhör den ena nationalekonomisk disciplin med fokus på arbetsmarknadsfrågor. Inom vissa frågor tangerar dock statsvetenskapliga och nationalekonomiska forskningsfrågor varandra och forskarna rör sig inom demokratiutredningens uppdrag att hantera frågor om den representativa demokratins utmaningar. Jag väljer därmed ändå den rapport som säkerligen också är påverkad av nationalekonomisk diskurs.

1.4 Forskningsöversikt

1.4.1 Feministisk politisk teori om demokrati – en historisk kontext

Frågan vad gäller *demokrati* har debatterats sedan antikens Greklands tid och har givetvis gett upphov till enorma forskningsfält. I europeisk kontext har idealet om den representativa demokratin härskat som en norm sedan upplysningstidens revolutionära anda där slagord såsom frihet, jämlikhet och broderskap spreds. I den kontexten konstaterade Mary Wollstonecraft redan 1792 med full kraft genom sin klassiker ”Till försvar för kvinnans rättigheter” att även kvinnor ingår i *demos* (se Mary Wollstonecraft, svensk översättning och utgåva 2003). Först ett århundrade senare börjar kraven på kvinnlig rösträtt också få verkligt politiskt gehör och började införas i allt fler länder (i Sverige 1919). Allt eftersom började även kraven på *kvinnorepresentation* i det offentligt valda institutionerna växa. Under 1950-talet var kvinnorepresentationen bland fullmäktigeledamöterna som mest 9 %. I svensk kontext kom ett större genombrott vad gäller *kvinnorepresentation* efter valet 1994 med 41 % kvinnor. Detta brukar förklaras med att socialdemokraterna införde så kallade ”varvade listor” (se till exempel Wide 2015:4, Went Höjer & Åse: 2012, 1996 första utgåva).

Efter hand började också kritik växa fram gällande att idealet om den representativa demokratin i sig är otillräckligt. Forskaren Carole Pateman var en av de främsta företrädarna vad gäller att utmana idéerna om representativ demokrati till en mer deltagande demokrati. 1989 publicerades Patemans essäbok *The disorder of women – democracy, feminism and political theory*. Där tar Pateman upp att hennes perspektiv på demokratiteori fundamentalt har omvärderats, eller påverkats av de feministiska rörelser som enligt Pateman påvisar nya

perspektiv på demokrati och politiskt liv. Hon menade då (med hänvisning till tidigare och pågående forskning inom politisk teori) att demokratisk teori verkar helt oberörd av den feministiska kritiken och dess argument. Hon menade också på att även om feministisk teori har varit högst delaktig i utformandet av modern politisk teori sedan 1700-talet så har feministiska forskare kontinuerligt exkluderats från kanon vad gäller studerade texter under disciplinen ”politisk teori”. Jag menar att demokratiutredningen är ett exempel som tyder på att det fortfarande är så idag. Pateman menar vidare att eftersom politisk teori och välfärdsstaten i sig är patriarkal så kan feministisk teori inte bara adderas till befintligt politisk teori utan måste utmana hela den moderna politiskt teoretiska tänkandet (se Pateman 1989). I ett diskursteoretiskt perspektiv kan sägas att den rådande diskursen för hur demokrati och politik utformas bör dekonstrueras och omdefinieras.

1.4.2 Forskning om politik utifrån genusvetenskapligt perspektiv

I svensk kontext har flertalet forskare tagit sig an frågor som rör genusvetenskapligt perspektiv inom statsvetenskap kopplat till demokrati på olika sätt. Maud Eduards är professor i statsvetenskap och har genom flertalet publiceringar problematiserat begrepp som kön, makt och politik på olika sätt. I *Genusperspektiv på statsvetenskap* (2008) beskriver hon tillsammans med Malin Rönnblom generellt hur statsvetenskapen som disciplinområde på olika sätt tagit sig an ett genusvetenskapligt perspektiv, främst utifrån en nationell kontext. Statsvetenskapen har gått från att främst synliggöra kvinnors villkor till ett bredare och mer analytiskt perspektiv på föreställningar om manligt och kvinnligt. Områden i statsvetenskap utifrån ett könsperspektiv som är centrala är makt, politik, stat, demokrati och välfärdsolitik. Gränser för vad som får definieras som politiskt- ickepolitiskt, demokratiskt, offentligt/privat har varit föremål för forskningen inom statsvetenskap (s. 11 ff). Vad gäller central forskning om demokrati och genusvetenskap refererar författarna till Iris Young och Nancy Fraser vars idéer om fördelning och identitetspolitik har haft stor genomslagskraft. Metodologiskt beskrivs fältet ha gått från främst kvantitativa variabler (kvinna/man) till ett intresse för mer policyanalyser och diskursanalyser (s. 34). Ämnesfältet statsvetenskap med genusperspektiv beskrivs uppta ett antal olika hinder inom statsvetenskap som diskurs där en upplevd motsträvan beskrivs. Detta kan te sig paradoxalt eftersom statsvetenskapens kärna ofta handlar om makt och politik – högst centralt inom genusvetenskaplig forskning. Eduards och Rönnblom menar på att den statsvetenskapliga diskursens positivistiska vetenskapstradition försvårar möjligheterna att i grunden utmana statsvetenskapliga ”sanningar”. Statsvetenskaplig genusforskning kan därmed förstås som förhållandevis ”traditionell” med ett mer positivistiskt förhållningssätt i jämförelse med annan genusforskning/feministisk

forskning (s. 41). Eduards och Rönnblom ser ett antal utmaningar vad gäller statsvetenskap kopplat till genusvetenskap där framförallt det intersektionella perspektivet bör lyftas in som analytisk dimension för att förstå politiska skeenden och där traditionella fokusområden såsom demokrati och representation nyanseras (s.48).

1.4.3 **Forskning om politisk representativitet kopplat till demokrati och feminism**
Inom feministiskt politisk teori och demokrati behandlas frågan om representativitet utav en mängd olika forskare. Idealet om den representativa demokratin bygger på att människor är *representerade* av andra människor. Men vem kan representera vem och vad representeras/ska representeras i en demokrati? Är det ens möjligt? I *Gender and Politics* (8, 2012) tematiserades och behandlades frågan om *representation* och demokrati av ett antal forskare (bland annat Anne Phillips & Karen Celis) med utgångspunkt i Hanna Pitkin's *The Concept of Representation* från 1967. Pitkin's publicering hade stor genomslagskraft i frågan om representativitet och hennes idéer är något som forskare inom området fortfarande idag förhåller sig till. Hon delade in begreppet representation i fyra olika typer: formell, symbolisk, deskriptiv och substantiv.³ Inom forskningsfältet som berör representativitet, demokrati och kön förhåller sig många till Pitkins olika "typer" av representationer och vad det betyder och kan innebära. Jag upplever att en stor del inom forskningsfältet uppehåller sig vid vikten av att kvinnor, i egenskap av att vara definierad till att tillhöra gruppen kvinnor, ska vara representerade i offentliga valda institutioner (lokalt som nationellt) för att det påverkar politikens innehåll till förmån för kvinnor och frågan om jämlikhet. Fokus blir då vikten av en numerisk representation, att det till exempel ska finnas en viss andel *kvinnor* representerade i en offentligt vald institution. Utgångspunkten är därmed att kvinnor som grupp har en annan levd erfarenhet och därmed gemensamma intressen som de prioriterar som politiska representanter. Metodologiskt blir fokus ofta statistik där gruppen kvinnor är en variabel (se till exempel Leslie A. Schwindt-Bayer and William Mishler (2005) *An Integrated Model of Women's Representation The Journal of Politics*, Vol. 67, No. 2, Lena Wägnerud (2000) *Testing the Politics of Presence: Women's Representation in the Swedish Riksdag*, Scandinavian Political Studies, Vol. 23 No. 1).

³ Se Pitkin, Hanna (1967) *The concept of representation* kap 3-6 för djupare läsning av hennes representationsbegrepp. Kortfattat åsyftas med begreppet *formell* de formella institutioner och procedurer när representanter väljs. Med *symbolisk* avses erkännandet att det finns en symbolisk betydelse när en specifik någon representerar och den representerades upplevelser av att vara representerad. Med *deskriptiv* menas att företrädaren företräder i egenskap av vem de är och "ser ut som" (definierad kropp) de företrädade, medan *substantiv* representation avser vad företrädaren gör och vilka intressen en företräder för de företrädade

En annan del av forskningsfältet fokuserar mer på att en viss andel (*deskriptiv* i Pitkins vokabulär) inte räcker för att nå politisk förändring i någon jämlik anda och kritiserar den delen av forskningsfältet som tar det för givet. Metodologiskt blir fokus mer om och hur *kvinnorepresentation* påverkar politikens innehåll och utfall, där mer kvalitativa inslag i form av intervjuer och enkäter exemplifieras. I det sammanhanget påtalas också att i frågan om kvinnorepresentation så studeras ofta länder utifrån nationell kontext (och jämförelser länder däremellan) snarare än i lokala (kommunala) kontexter (se till exempel María Jesus Rodríguez-García (2014) *Local women's coalitions: Critical actors and substantive representation in Spanish municipalities* och Anne Marie Goetz (2002), *No shortcuts to power: constraints on women's political effectiveness in Uganda* J. of Modern African Studies, 40, 4 pp. 549±575, Daniel M. Shea, Allegheny College Rebecca C. Harris (2006) *Gender and Local Party Leadership in America*). I detta avseende vill jag också nämna Diana Mulinari & Anders Neergaard artikel *Racist dreams and municipal budgets: women representing a culturally racist party in local politics* (2015) som intervjuar kommunpolitiskt förtroendevalda kvinnor för Sverigedemokraterna och som aktivt arbetar med att implementera deras politik, en politik som kan beskrivas som både rasistisk och anti-feministisk. I det avseendet ställer jag mig frågan om betydelsen av att okomplicerat tala om vikten av kvinnorepresentation i betydelsen att enbart fokusera på att kvinnor som grupp representerar något generellt gemensamt intresse som gynnar det politiska systemet i en jämlik anda.

En annan lite nyare gren inom forskningsfältet uppehåller sig vid att försöka föra in en mer komplex bild av politisk representation. I temanumret av Gender och Politics konstaterades bland annat att trenden inom forskning om representation bör ta sig an ett intersektionellt perspektiv för att få nya förståelser för frågan om representation och demokrati. När maktordningar såsom kön, ras och klass korsas blir frågan om representativitet än mer komplex (se Politics and Gender 8 2012: Karen Celis, Amy G. Mazur, *Hanna Pitkin's "Concept of Representation"*, Introduction, Anne Phillips *Representation and Inclusion*, Dario Castiglione, *A new agenda for democratic representation?* samt Michael D. Minta, *Gender, Race, Ethnicity, and Political Representation in the United States*).

1.4.4 Statliga demokratiutredningar i Sverige

I den sista delen av forskningsöversikten vill jag ge en kortfattad inblick i hur tidigare demokratiutredningar med hjälp av forskare har tagit sig an frågan vad gäller demokratis utveckling i svensk kontext.

1985 tillsatte regeringen en utredning för att ”fördjupa kunskaperna om den svenska demokratins villkor, om medborgarnas möjligheter att påverka sina levnadsvillkor och om de faktorer som skapar makt att forma morgondagens Sverige” som resulterade i *Demokrati och makt i Sverige* (SOU 1990:44). I den fick forskaren Yvonne Hirdman stor genomslagskraft där hon presenterade *genussystemet* och problematiserade bland annat hur den systematiska maktordningen mellan kvinnor och män normeras och osynliggörs, så även i frågor om demokrati.

Jag vill i detta sammanhang kortfattat ta upp begreppet statsfeminism. Det innebär att feminism blir kopplat till staten, det vill säga att teori och praktik är nära. I svensk kontext växte detta fram under 1900-talet, primärt 1970- tal och framåt. Feminism blir då kopplat till ”svensk jämställdhet och jämställdhetspolitik”. Staten ses i det perspektivet som en möjliggörare för att skapa jämlikhet mellan könen. Frågor som historiskt ansetts privata blev därmed i svensk kontext politik och en stor offentlig sektor växte fram som handhar barnomsorg, äldreomsorg och så vidare. Offentlig sektor blev och är också en arbetsgivare för många kvinnor. Frågor om till exempel kvinnovåld som tidigare ansågs privat blev också en politisk fråga (se Lindvert 2002 15f, 69ff, Went Höjer & Åse 2012:44ff). 1990-talet var en tid i svensk politisk kontext där könsmaktsordning tog sig in på den politiska agendan där den tidigare traditionella samförståndsandan utmanades (Lindvert s. 74). Statens koppling till feminism och som tolkningsföreträdare för vad feminism är och hur politik ska föras i feminismens anda är givetvis inte oemotsagd. Ska staten ses som en möjliggörare eller är staten en del av den maktstruktur som upprätthåller maktordningar och som omöjliggör att agera inom befintlig arena? (Went Höjer & Åse 2012: 45f). Och hur ser det ut dag?

Vidare till nästa stora statliga utredning vad gäller utvecklingen av demokratin i Sverige. Den startades 1997 där en parlamentarisk kommitté fick i uppdrag att främst ”belysa de nya förutsättningar, problem och möjligheter som det svenska folkstyret möter inför 2000-talet” (SOU 2000:1:8). Fokusområdena uppehöll sig vid den representativa demokratins utmaningar utifrån begrepp så som globalisering, kommun, ekonomi, medborgarskap och inflytande samt deltagande. Utredningen presenterades 2000 med titeln *En uthållig demokrati! Politik för folkstyret på 2000-talet* (SOU 2000:1). Bland annat slog utredningen fast att demokratin i Sverige bör utvecklas mot ett mer deltagande inslag av demokrati men med utgångspunkten i det representativa idealet.

Sammanfattningsvis kan sägas att de olika demokratiutredningarna försöker sig på att kartlägga och utreda hur *demokratin* kan utvecklas i Sverige. Utifrån det sammanhanget finns vissa antaganden om begrepp såsom *demokrati*, *representativitet*, *folkstyre*, *jämlikhet* och *medborgarskap*. Utredningarna verkar inte ”bygga vidare” på varandra där tidigare utredningar tas upp. Hirdmans bidrag till maktutredningen vad gäller genussystemet kopplat till demokrati nämns till exempel inte alls i senare demokratiutredningar. Är det ett tecken på att den mer nära sammankoppling som funnits mellan feministisk forskning och praktisk politik är mer frånvarande?

1.5 Teoretiska perspektiv

1.5.1 Diskursteoretisk utgångspunkt

Diskurs som begrepp kan förstås, i enlighet med Foucaults definition, som konstituerande för den sociala verkligheten (se Hornscheidt & Landqvist 2014:88). Eller med andra ord ett bestämt sätt att tala om och förstå världen på. I de diskursteoretiska inriktningarna har språket avgörande betydelse för hur en kan uppfatta och förstå världen och genom språket skapas grupper, identiteter och handlingsutrymmen för individer (se Hornscheidt och Landqvist 2014:87f, Winther Jörgensen & Phillips 2000:10ff, Bergström och Boréus 2012:354).

Det är alltså genom språket som vi kan uppfatta och förstå omvärlden. En diskursteoretisk utgångspunkt är också en kritisk inställning till vad som uppfattas som ”sant” och ”riktigt” eftersom det inte finns någon ”verklighet” som objektivt går att nå utanför språket.

Verkligheten konstrueras genom diskurser och i detta sammanhang är diskurser kopplat till kunskap och makt. Foucault definierar makt som något som konstituerar diskurser, kunskap, och subjektiveter. Makt är inte kopplad till bestämda agenter, individer eller grupper utan är något som utövas som sociala praktiker (Winther Jörgensen & Phillips 2000:20f). Kunskap som produceras är aldrig någon objektiv sanning utan konstrueras inom diskurser och som genom makt också får tolkningsföreträde för vad som förstås som kunskap (Winther Jörgensen & Phillips 2000:11f).

Det finns en mängd olika typer av teoretiska och metodologiska ingångar vad gäller diskursteori/analys och jag gör inte anspråk på att ge en helhetsbild över fältet. Jag kommer plocka upp det som är relevant för min studie. I den teoretiska ingången vill jag ändå nämna Fairloughs begrepp diskursordningar. En diskursordning kan förstås som ”summan av alla de genrer och diskurser som används inom en social institution eller en social domän” (Winther Jörgensen och Phillips 2000:76). En diskursordning är därmed möjlig att förändra genom influenser från andra diskurser som utmanar det som är möjligt att förstå inom en

diskursordning. Jag tänker mig här till exempel att politisk teori och dess konstruerande av demokrati på olika sätt möter andra diskurser såsom genusvetenskap och feminism och därigenom kan betydelser och förståelser för dess innehåll utmanas på olika sätt. Kunskap och förståelser om begrepp såsom representativ demokrati och politisk representation utmanas på olika sätt i mötet med andra diskurser (ibid., 134).

Mitt fokus i studien är hur två olika rapporter som behandlar (social) politisk representativitet i lokal kontext konstruerar kön och förstår grupper. Rapporterna kan säga befinna sig inom en politisk teoretisk diskurs. Flera frågor väcks utifrån ett genusvetenskapligt och feministiskt perspektiv där olika teoretiska ingångar är möjliga. När en pratar om vikten av kvinnlig representation i politiskt valda församlingar, vad menas egentligen? Kan en ens tala om kvinnor som grupp? Att tala om kvinnor som grupp kan riskera att essentiellera och befästa den könkonstruerande och binära maktordning som också konstruerar sanningar och föreställningar om vad en kvinna är och har för egenskaper. Kopplat till politiskt representativitet därmed också vad denna hon förväntas representera. Och vidare, kan en tala om EN ”grupp” och ”social representativitet” överhuvudtaget? Det finns en mängd olika makthierarkier och ordningar som samverkar och som inte går att isolera. En person definierad som kvinna kan givetvis vara både vit, mörk, ung, gammal, funktionsvarierad och så vidare. Hur ska en tänka då kopplat till kvinnlig politisk representation?

Men, menar ett annat förhållningssätt, hur gör en annars? En måste tala om att kvinnor generellt som grupp missgynnas och exkluderas politiskt och kvinnor måste därför, som grupp, närvara och utgöra politisk representativitet. Närvaron i sig bidrar till en jämlik demokrati som påverkar politikens innehåll.

Med det sagt kommer jag nedan presentera ett par teoretiska perspektiv som på olika sätt förhåller sig till *om* och *hur* en kan tala om grupper, kollektiv och identiteter kopplat det till politisk representativitet. I min studie kommer jag därefter att använda *diskursanalys* som metod och kommer presentera detta i metodkapitlet.

1.5.2 ”Det är omöjligt att avgränsa kön utan att medverka till dess konstruktion och reglering” (Brown 2008:138)

Wendy Brown är amerikansk samhällsteoretiker vars doktorsavhandling i politisk teori *Manhood and politics: a feminist reading in political theory* från 1983 var en av de första doktorsavhandlingar som då hanterade feministiska frågeställningar inom politisk teori. Hon kan sägas tillhöra ett poststrukturalistiskt förhållningssätt med analyser av diskursiva maktförhållanden där hon bland annat menar att politiska projekt och teoretiska antaganden

oavsiktligt reproducerar de maktstrukturer som de har som mål att upphäva. Brown uppehåller sig gärna vid att tala om hur diskursiva praktiker förhindrar frihet, jämlikhet och solidaritet. Browns texter utgår oftast med exempel utifrån amerikans kontext (Brown 2008:11).

Brown tar sin utgångspunkt i vad hon menar är vänsterrörelsens totala handlingsförklaring gentemot den liberala kapitalistiska diskursens totalitära ställning i samhället. Den organiserar och konstruerar hela förståelsen för hur verkligheten är beskaffad och dess handlingsmöjligheter därefter. När den liberala och kapitalistiska diskursen närmast är total blir det nästintill omöjligt att föreställa sig alternativa perspektiv och praktiker menar Brown. I detta sammanhang är det viktigt att skapa en epistemologisk, kulturell och politisk utsida där utrymmen skapas för att försöka möjliggöra alternativa praktiker och förståelser bortom principer som till exempel marknaden, könsskillnader eller etnicitet (2008:16).

Brown understryker också att den feministiska drömmen var väl ändå att kunna föreställa oss möjligheten att upphäva kön, en tid bortom kön som står för skillnadsmarkör och bärare av ojämlikheter och oförrätter (2008:29, 137ff). *”Hur och när blev kön och genus oumbärliga feministiska objekt snarare än det som vi avsåg att göra oss av med?”* (Brown 2008:139) säger Brown och poängterar vikten av att göra sig fri från det begrepp och identitet som orsakar underordning (ibid.).

Brown talar också om hur identiteter blir kopplade till politiska subjektpositioner som i sin tur också likställs med vissa åskådningar och värden. Att till exempel vara en vit kvinna blir detsamma som att tänka eller tala *som* en vit kvinna. Om jag översätter det till en situation där det talas om vikten av ”olika” politiska representanter förväntas denna representant agera utifrån förväntad identitet (2008:20). Brown menar vidare att det är omöjligt att tänka kring eller avgränsa kön utan att det leder till medverkandet av dess konstruktion och reglering (inom diskursen). Det går inte heller att föröka skilja kön från genus ras, klass, nation, kultur etcetera (2008: 138).

Ifråga vad gäller den identitetsbaserade politiken överlag menar Brown att den delvis uppkom som ett resultat av när kritiken tystnade kring de kapitalistiska och borgerligt kulturella och ekonomiska värdena. Det är en diskurs som helt tagit över i den mån att vi inte kan tänka oss något annat. När den kapitalistiska diskursen genom identitetspolitik intresserar sig för begrepp som ras, sexualitet och genus görs det inte som ett tillägg till klassanalysen med progressiva idéer om makt och människor, utan kopplas snarare till ett rättvisbegrepp där ett borgerligt ideal står som måttstock såsom egendomsskydd, social acceptans och materiellt välstånd (2008:44f).

Brown tar upp ett exempel på där politiska identiteter inom diskursen snarare återskapas och förstärks genom reproducering och essentialisering även om syftet var något annat. I hennes hemstad antog stadsfullmäktige en förordning med syfte att förbjuda diskriminering på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden och bostadsköer på grund av: ”sexuell läggning, transsexualitet, ålder, längd, vikt, utseende, fysiologi, ras, färg, trosbekännelse, religion, ursprungsland, börd, handikapp, civilstånd, kön eller genus” (2008:51). Personer förväntas utifrån från detta vara varelser med sociala egenskaper och med tillhörande praktiker som i positivistisk anda figurerar som inneboende och objektiva existenser snarare än effekter av diskursiv institutionell makt. Brown menar på att detta är ett bra exempel på när erkännandets språk blir ofrihetens språk där ”skillnader” som är resultatet av den diskursiva makten, framställs och naturaliseras som egenskaper och identiteter (2008:52f).

Avslutningsvis vill jag ta upp Browns syn på relationen mellan teori och politik. I skillnad till politik har *teori*, såsom poststrukturalism, som ansats att inte inkorporeras med befintliga diskursiva fällor och hamna i problematiken där normer och positioner reproduceras i kontrast till vad en vill upphäva. Därför menar Brown att det är av stor vikt att hålla isär teori och politik. De är inte förenliga, snarare innebär de ofta motsättningar. Brown menar vidare att politik och teori har olika syften där teorin söker undersöka betydelser och den logiska stringensen medan politik är mer situationsbunden och tillfällig på ett sätt som teori inte är. Med det sagt menar Brown att det går att teoretisera om politik men inte *för* politiken. Det är därför betydelsefullt att låta dessa stå i spänningsförhållande till varandra. (2008: 213f).

1.5.3 Intersektionalitet – maktordningar intra-agerar och omöjligheten att separera dem
Kimberlé Crenshaw introducerade begreppet intersektionalitet i sin artikel ”Mapping the margins” från 1989. Begreppet blev därefter väl debatterat i den feministiska debatten och inom genusvetenskapen. I en svensk kontext fick begreppet intersektionalitet fart efter de los Reyes, Molina och Mulinaris publicering av *Maktens (o)lika förklädnader: kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige* (2002) där de presenterade begreppet som ett alternativ till en genusvetenskap som är definierad utifrån en vit, medelklass och heteronormativ position (se de Los Reyes med flera 2007, Lycke 2009)

Med intersektion menas att kön som fenomen inte går att isolera som enskild variabel utan måste förstås i samspel med andra maktordningar och identitetskonstruktioner. Andra maktordningar såsom till exempel ålder, funktion, ras, klass, sexualitet och så vidare. Ett intersektionellt perspektiv ska inte förstås som en enhetlig teoretiskt förhållningssätt utan har hanterats och använts på varierande sätt inom olika genusvetenskapliga områden. Gemensamt

är dock förståelser för att kategorier/variabler på något sätt samspelar (se till exempel de Los Reyes med flera 2007, Lycke 2009).

Jag vill här också ta upp Barads begrepp *intra-aktion* vilket syftar till ett tydliggörande om att maktrelationer och identitetskategorier ömsesidigt samspelar med varandra, och kan så att säga inte förstås som om de bara kan adderas till varandra. Lycke (2009) menar att även om begreppet inter-sektion ofta används så menar de flesta genusforskare ofta att de olika maktordningarna och variablerna snarare intra-agerar. Dock ska uppmärksammas att det finns genusforskare, som till exempel Nancy Fraiser, som menar att olika maktordningar och identitetskonstruktioner beror på olika logiker (såsom kulturella, ekonomiska, psykologiska etc.) (s. 107).

Såsom tidigare nämnts har viss forskning inom fältet som hanterar demokrati och representativitet tagit upp de utmaningar som kommer med ett intersektionellt perspektiv. Om alla former av maktordningar intra-agerar, hur ska en överhuvudtaget kunna tänka kring politisk representation? Vad förväntas en representera i egenskap av att *tillhöra* en eller flera kategorier?

1.5.4 "Om vi inte kan tänka oss kvinnor som grupp verkar feminismen förlora all sin mening" (Young 2000:225)

Young är en amerikansk rättviseteoretiker som på olika sätt har teoretiserat och diskuterat frågor som rör demokrati, rättvisa, politik och dess dilemman. I denna studie tänker jag uppehålla mig vid om hur Young menar att en kan och bör tänka kring kvinnor som ett slags kollektiv och grupp.

Young utgår och förhåller sig till politiskt förändring och demokratins utmaningar när hon diskuterar frågan om genus, identiteter, grupper och kvinnor som kollektiv. I essän *Genus som serialitet – tankar om kvinnor som ett socialt kollektiv* presenteras ett dilemma inom feministisk teori: om inte kvinnor kan ses som ett socialt kollektiv finns inget som utmärker feminismen och feminismen förlorar därmed sin mening. Men om kvinnor ses som ett kollektiv och försök görs att ringa in specifika egenskaper inom detta kollektiv, underminerar det den feministiska rörelsen genom att den alltid kommer att vara exkluderande för personer som borde vara inkluderade. Young ämnar skissera ett sätt att tala om kvinnor som kollektiv utan att söka egenskaper som stämmer på alla kvinnor eller förutsätter att kvinnor skulle ha någon gemensam identitet (Young 2000 (svensk översättning): 16f, Young 1997: 12f).

Young tar upp och diskuterar den feministiska inriktningen och teorier som gör gällande omöjligheten att separera kön från andra variabler (såsom etnicitet, funktion och så vidare)

och att alla försök till att göra detta endast leder till skapandet av låsta subjektpositioner. Young nämner till exempel Judith Butler som framhåller att när feminismen håller fast vid subjekt skymmer det möjligheten att se den sociala och diskursiva produktionen av identiteter. Varje försök att hålla fast vid subjekt, när erfarenheter och variationer är oändliga, alltid kommer leda till förstelningar. Därför måste den feministiska diskursen och praktiken vara öppen, i ständig rörelsen med öppenhet inför flöden och förändringar (Young 2000:218ff, 1997:13ff). Young upplever att detta förhållningssätt genererar en paralyserad känsla där ett antal frågeställningar uppkommer. Är det omöjligt, oförnuftigt och omoraliskt att tala om samhällsgrupper överhuvudtaget? Om inte, vad skulle det betyda att tala om begreppet ”kvinna”? Och hur kan feminister använda sig av detta för att tala om hur samhället är och bör vara organiserat? Hon menar vidare att denna typ av frågor inte är besvarade av den anti-essentialiserande kritiken av feminismen (Young 2000:221). Young kritiserar den diskurs som uppehåller sig vid normeringen av det kvinnliga subjektet genom att hävda att en viktig källa till de förtryckande och paradoxala konsekvenserna av att tala om kvinnor som grupp i mångt och mycket är själva det teoretiska ställningstagandet. Med teori åsyftar Young när diskursen som sådan försöker vara all-omfattande och argumenterar för att feminister inte behöver den sortens teorier utan eftersöker en mer pragmatisk inriktning inom diskursen. Med det menar Young att det krävs pragmatism vad gäller praktiska och politiska problem där det är nödvändigt att kategorisera, beskriva, förklara och resonera om förhållanden. Hon menar vidare på att den feministiska kritiken av begreppet kvinna har försatt feminismen i ett politiska dilemma (ibid.222).

Därför bör vi enligt Young fortsätta betrakta kvinnor som ett kollektiv. Bland annat också i kontrast till den liberala individualismen som förnekar förekomsten av grupper och som tar avstånd i att dela in individer utifrån olika aspekter (så som klass, ras och så vidare) samt att dessa aspekter skulle säga något om dessa personers erfarenheter eller handlingsmöjligheter. Liberalismen förespråkar att varje individ ska behandlas som föränderlig och unik. Men om en inte kan se kvinnor som en sorts grupp blir det, enligt Young, omöjligt att lokalisera förtrycket av kvinnor som en systematisk, strukturerad och institutionell process. Om en bara förhålla sig till unika individer så kommer exkluderingar och förtryck som sker konstitueras som individuella problem och konstaterar ”Att förneka det sociala kollektivet kvinnor gynnar endast dem som tjänar på kvinnors söndring” (Young 2000:224).

Youngs lösning på det definierade feministiska dilemma är att använda sig av Jean-Paul Sartres begrepp *serialitet* och betrakta genus som en social serie. Hon menar att det erbjuder

ett sätt att tänka och föreställa sig kvinnor som ett socialt kollektiv utan att föreställa sig att det finns gemensamma egenskaper eller att de befinner sig i samma situation.

Sarte skiljer på *grupp* och *serie* där en grupp definieras såsom ”en samling människor som anser sig stå i ett likvärdigt förhållande till varandra” och där ett gemensamt projekt konstrueras (Young 2000:231). Gruppen är förenad i de handlingar som de genomför. En person som är medlem eller känner sig anslutet till gruppen erkänner sig ha samma syften och mål som de andra i gruppen. Gruppmedlemmarna själva anser att de löser sitt gemensamma projekt eller mål genom att agera som en grupp.

Young tar därvid upp att benämningen *grupp* tidigare har använts odefinierat men i enlighet med Sartes definition syftas benämningen grupp till en medveten gruppidentifikation där gemensamma mål och projekt identifieras till skillnad från ”en serie socialt kollektiv vars medlemmar är passivt förenade av de objekt som deras handlande riktar sig mot och/eller av de objektifierade resultaten av de materiella effekterna av andras handlande” (Young 2000:232). Exempel på ett seriellt kollektiv illustreras med ett antal människor som står och väntar på en buss. De bildar då en form av kollektiv i den bemärkelsen att de är relaterade i relation till att de alla väntar på bussen och följer de regler som förväntas av dem i den situationen. Bussen är ett materiellt objekt och offentliga kommunikationernas sociala spelregler reglerar handlandet inom rådande diskurs. Alla har förmodligen olika preferenser, erfarenheter och identifierar sig inte med varandra – men de vill alla åka med just den bussen som de väntar på och ingår därmed i ett seriellt kollektiv. Om bussen inte kommer finns potential för det seriella kollektivet att organisera sig till en grupp där gemensamma mål konstrueras (någon kan till exempel utses att ringa bussbolaget och klaga).

I ett seriellt kollektiv identifieras inte individer – de är utbytbara och kännetecknas inte av ”vem man är” (till skillnad från till exempel identitetspolitik), det går till exempel inte att säga vilka som skulle kunna ingå i bussåkarnas serie i exemplet ovan. Det finns heller inte bestämda gränsdragningar, egenskaper eller särskilda kännetecken för ett seriellt kollektiv (Young 2000:225). Youngs avsikt med att ta sig an begreppet seriealitet är ett försök att lösa det *feministiska dilemmat* där hon finner det nödvändigt att tala om kvinnor utan att normalisera, essentialisera eller exkludera. Genom begreppet seriealitet undkommer en också därmed identitetsproblematiken om vad det innebär att *vara* kvinna (Young 2000: 243).

1.6 Metod, material och vetenskapligt förhållningssätt

1.6.1 Position och en personlig resa

När det gäller min utgångspunkt gentemot vetenskap, kunskap och objektivitet vill jag referera till Harways begrepp *situerad kunskap* och *situerad position*. Haraway förkastar den traditionella positivistiska vetenskapsförståelsen där det är möjligt för en forskare att ”höja sig över/utanför” och från någon slags unik position producera en *objektiv kunskap*. Hon undgår också relativismen genom hennes ”lösning” om *situerad kunskap*. Med *situerad kunskap* menar Haraway att *objektet* för kunskap inte kan ses som något objektivt läsbart utan som en agent i kunskapsprocessen och forskaren är tvärtom medskapande och medansvarig i processen (Haraway 1988:581ff). När kunskap produceras, ses och förstås den alltid utifrån en *position*. Haraway pläderar för en politisk och epistemologisk positionering och situering där partiska, snarare än universella, tillstånd för att bli hörd ses som den rationella kunskapen (Haraway 1988:589).

Så, i praktiskt görande för min studie innebär det således att jag som forskare är högst delaktig i den kunskapsprocess som sker i min studie. Alla val längs studieprojektets gång görs utifrån min situering och det är utifrån min position som tolkningar och analyser görs och som resulterar i vissa frågor, vissa svar och viss kunskap. Precis såsom tidigare forskning har producerats. Frågan om situering är enligt min mening inte alltid helt enkel, en innehar ju inte EN position utan snarare flera positioner. Beroende på vilken fråga och kontext som är aktuell. För min studie finns vissa aspekter som jag anser vara relevant som påverkar mig och hur jag förhåller mig till min studie.

Studiens ingång och syfte är givetvis påverkat av ett personligt intresse för politiska frågor och utmaningar kopplat till feminism. Jag arbetar som tjänsteperson i en kommunal kontext, nära politiskt förtroendevalda där frågor vad gäller representativitet och demokrati blir praktiskt närvarande på olika sätt. Vem talar för vem? För vilka? Vem/vilka talar mest på de politiska sammanträdena? Spelar det någon roll? Vem/vilka innehar den reella politiska makten?

Jag benämnde rubriken *en personlig resa*. Den personliga resan refererar till att jag upplever att jag har rört mig mellan olika positioner och mellan olika diskurser. Intresset för politiska frågor ledde mig till en magisterexamen inom statsvetenskaplig disciplin. Statsvetenskap och politisk teori som diskurs påverkar mig i hur jag har förhåller mig till olika teoretiska spektrum och förståelser för begrepp. Utifrån den positionen har jag lärt mig att hålla mig neutral och objektiv till forskningsfrågor. Genusvetenskap som disciplin och diskurs påverkar

mig som person och min position. I tanke, handlande och som kroppsligt närvarande. Förhållningssätt till tidigare inlärdade mönster, teorier och begrepp reformeras därmed och möter ny diskurs med nya förståelser. Och det är så jag förhåller mig till min studie och dess syfte samt material. I mitt huvud pågår ständiga kamper om förståelser och begreppsliggörande av fenomen och begrepp utifrån olika teorier och förhållningssätt. Det är utifrån denna position jag gör val av syfte, frågor, material tillvägagångssätt och analys. Och det är därmed också utifrån den position som jag kan säga något om *en* "verklighet" bland många andra.

1.6.2 Material – två rapporter från demokratiutredningen 2014

Som tidigare nämnts har jag valt ut två rapporter från demokratiutredningen 2014 som heter *Social representativitet i den lokala demokratin- Partierna som politikens grindvakter?* (Jessica Wide) och *Vertikal ojämlikhet i kommunpolitiken* (Olle Folke och Johanna Rickne). Valet av material har tidigare motiverats utifrån position och intresse. Genom att kortfattat nämna rapporternas syfte, metod och resultat vill jag ge en bild av hur materialet ser ut.

I rapporten *Social representativitet i den lokala demokratin- Partierna som politikens grindvakter?* är problemformuleringen att det är färre kvinnor än män som är förtroendevalda inom en kommunal politiskt kontext och syftet med rapporten är att analysera den sociala representativiteten på olika sätt. Wides material består av valstatistik från SCB, tryckt material från partierna samt intervjuer med olika kommunala partiföreträdare (Wide 2015:5f). Metodologiskt bearbetas materialet främst med statistisk analys som presenteras i tabellform. Wide kommer bland annat fram till att i princip alla partier argumenterade för vikten av social representativitet där en jämn könsfördelning anses viktig för att män och kvinnor har olika erfarenheter och intressen som påverkar politiken innehåll. De politiska partierna var också generellt positiva och engagerade till "övriga" grunder för social representativitet, såsom ålder och etnicitet, men det saknades ofta strategier för att öka den sociala representativiteten utöver kön. Även om denna positiva inställning till social representativitet finns så förekommer ojämlikheter i vad gäller representativitet. Detta förklaras av partierna främst genom bristen på kandidater, främst vad gäller "kvinnor, invandrare och yngre" (s. 45). Förklaringar som nämns är att kvinnor kan missgynnas i nomineringsprocessen och att kvinnor "av olika skäl är mindre intresserade av politiska uppdrag än vad män är" och att "kvinnor i lägre grad än män anser sig vara tillräckligt kvalificerade för politiska uppdrag än män" (s. 46). Wide nämner i slutet att "partierna måste dessutom kritiskt granska de normer och kriterier som avgör vem som nomineras eller inte" (s. 47).

I rapporten *Vertikal ojämlikhet i kommunpolitiken* fokuserar forskarna på rekryteringen till högre politiska positioner i kommunala kontexter med motivering att högre politiska positioner genererar mer makt och inflytande över de politiska besluten. Rekryteringen analyseras utifrån perspektiven kön, invandrarbakgrund och familjestruktur. Materialet består främst av data från SCB och data från kommuner som anger samtliga nominerade och folkvalda politiker från alla partier och i alla kommunala val sedan 1982 (Folke & Rickne 2015:4f). Metoden utgörs främst av statistisk dataanalys som presenteras i tabellform och där korrelationer mellan variabler samkörs. Rapporten ämnar också analysera förklaringar till varför den sociala representativitet ser ut som den gör. Rapporten kommer bland annat fram till att ”det finns en stark vertikal ojämlikhet både för kvinnor och utrikes födda” (s. 36) De menar att för att förstå denna vertikala ojämlikhet måste förståelse skapas för varför kvinnor missgynnas i förhållande till männen. Det tar också upp ”familjen” som en variabel där de visar på att en kvinna med barn under 18 år och som innehar en högre politisk position har dubbel så hög ”risk” för skilsmässa än män i samma position. Därmed menar de att ”kvinnors familjesituationer gör det svårare för dem än för män att kombinera den politiska karriären med familjeliv och äktenskap” (s. 37). De konstaterar också att det finns en vertikal ojämlikhet för utrikesfödda utanför nordn. De finner inga mer rimliga förklaringar till denna vertikala ojämlikhet bland förtroendevalda i kommunpolitiken men konstaterar att de inte finner någon ”evidens för att kortare erfarenheter, utbildning eller brist på nätverk i politiken i form av släktingar som tidigare varit kommunpolitiker, kan förklara ojämlikheten” (s. 37).

Det är viktigt i detta sammanhang att påminna sig om att ett visst vetenskapligt förhållningssätt genererar viss kunskap och syn på den kunskap som produceras.

Rapporternas val av material, metod och analys påverkas av forskarens position och genererar kunskap därefter. Forskarnas position gentemot forskningsprojektet och dess material nämns inte alls i rapporterna. Det går enligt min tolkning att i dessa rapporter se mönster av traditionellt positivistiskt vetenskapligt förhållningssätt utifrån statsvetenskaplig anda och diskurs. Detta påverkar hur begrepp såsom kön, grupper, social representativitet och så vidare förstås och konstrueras. Nedan går jag vidare in på hur jag kommer att ta mig an och analysera materialet utifrån studiens syfte, frågeställningar och teoretiska utgångspunkter.

1.6.3 Hur jag tar mig an materialet - diskursiv analys

Som jag har nämnt tidigare i kapitel delen om teoretiska perspektiv tänker jag använda mig av diskursiv metod när jag tar mig an textmaterialet. De utvalda rapporterna och dess text ser jag som exemplifieringar av text som har producerats inom det diskursiva fältet statsvetenskap

och politikens teori. Diskursiv teori och metod är nära sammankopplat och med flera olika inriktningar och möjliga användningssätt. De olika inriktningarna går också att kombinera, och jag väljer helt enkelt ut det som jag anser användbart för min studie (Winther Jörgensen & Phillips 2000:131).

Jag har tidigare nämnt Fairloughs och hans begrepp diskursordningar. Hans diskursiva inriktning kallas kritisk diskursanalys och utgår bland annat från en tredimensionell modell. Fairloughs skiljer på tre olika dimensioner. Den första är själva texten där en analys utgår från att närläsa texten och hur dess uppbyggnad konstruerar diskurser lingvistiskt. Detta kommer jag att göra genom att använda mina frågeställningar när jag läser och analyserar texten. I Fairloughs inriktning ses texten som något som skapas genom diskursiv praktik (den andra dimensionen), vilket menas på vilket sätt texten produceras och konsumeras genom olika möjliga diskursiva handlingsutrymmen. För att sätta texten och den diskursiva praktiken i en större kontext och sammanhang använder Fairlough en tredje dimension som han kallar social praktik. Med social praktik menar Fairlough samhällskrafter och strukturer som påverkas och påverkar den diskursiva praktiken. Exempel på en sådan sociala praktik är institutioner såsom politiska systemets struktur (Winther Jörgensen & Phillips 2000:68). För att analysera textens koppling till den sociala praktiken behövs andra teoretiska verktyg än diskursanalys. Detta gör jag i min studie genom att använda mig av de teoretiska perspektiv som jag tagit upp i teorikapitlet (Winther Jörgensen & Phillips 2000:72ff, Bergström & Boréus 2012:373ff). På detta sätt kan jag säga något om de strukturer som texten ingår i och hur struktureras reproduceras, manifesteras eller utmanas.

De teoretiska ingångarna hjälper mig sedan att sätta in diskursanalysen i ett större sammanhang kopplat till studiens syfte, frågeställningar och de dilemman som finns inom feministiska teori gällande kön och representativitet, grupper och demokrati.

Inom den diskursteoretiska inriktningen, som Lacan och Mouffe kan anses vara företrädare för, kommer jag plocka upp ett par begrepp som jag kommer att använda mig av när jag läser texten. Det första är *subjektposition*. Inom diskursanalys ses individen inte som ett autonomt subjekt utan är hänvisad till olika möjliga positioner. Individer kan inta olika subjektpositioner och de strukturellt producerade positionerna skapas inom diskurser och sätter ramar för möjliga handlingsutrymmen. Utifrån dessa positioner som subjekt tilldelas skapas också förväntningar för vad som kan sägas och göras. I denna studie är jag intresserad av hur kön framställs och kommer därför när jag läser texterna försöka se hur och vilka/en subjektposition/er som framkommer (Winther Jörgensen & Phillips 2000:48f, Bergström &

Boréus 2012:371). Inom diskursteori benämns också gruppbildning och representation i samband med positioner, subjekt och identiteter. Eftersom individer kan inta olika subjektspositioner beroende av kontext och diskurs blir gruppbildning en form av process där människor konstitueras som grupp genom att vissa identitetsmöjligheter framhävs som relevanta medan andra negligeras. Gruppbildning förstås utifrån vad/vilka gruppen utesluter, i vilket en förhåller sin identitet till. Möjliga skillnader som kan finnas inom gruppen ignoreras och därmed också andra möjliga grupperingar. Med diskussionen om gruppbildningen följer begreppet representativitet där gruppen på olika sätt representeras. Eftersom en grupp konstrueras i kontrast till andra grupper som på olika sätt representeras är gruppbildning också en viktig del i kampen för myten om hur samhället ska förstås/formas. Gruppbildning förstås därför i den meningen inom diskursteori som politisk (Winther Jørgensen & Phillips 2000:51f). I min studie är en av mina frågeställningar när jag läser texterna om hur olika grupper också konstrueras och förstås. Det kopplas senare också till frågan om representativitet.

2. Analys

2.1 Hur framställs kön och vilka subjektspositioner ges kvinnor och män?

I analysens första del tar jag mig an hur texterna framställer kön och vilka subjektspositioner som *kvinnor* och *män* ges inom ramen för hur texterna behandlar politisk representativitet. Texterna kan sägas befinna sig i och röra sig inom en statsvetenskaplig och politisk teoretisk diskurs.

Både texterna har ungefär samma definierade vetenskapliga problemformulering där det konstateras att det finns ett underskott av kvinnor på högre positioner i svensk kommunpolitik samt att majoriteten av de svenska politikerna därmed är män (se Folke & Rickne 2015:6, Wide 2015: 4). Jag kommer nedan dela upp analysen utifrån ett antal områden/teman där jag anser att olika positioner för kvinnor och män framställs och där kön därmed konstrueras i texterna. Framkommer det i enlighet med Brown att kön blir kopplat till identitet och vissa åskådningar? Kan jag i enlighet med Young se nödvändigheten i att synliggöra sociala praktiker om systematiska institutionella förtryck?

2.1.1 Kompetens och meriter

Olika förklaringar tas upp och diskuteras i förhållande till den problemformulering som jag presenterade ovan. Bland annat vad gäller kompetenser och meriter.

”Om kvinnorna är mindre kvalificerade än männen skulle detta kunna förklara varför de inte blir kvar i politiken i lika stor utsträckning som män. Vi tar hänsyn till tre mätbara kvalifikationer: (1) antal utbildningsår, (2) inkomsten på den privata arbetsmarknaden och (3) yrkessektor..... Kvinnor har i genomsnitt en mer attraktiv profil för partierna i dessa dimensioner, men trots detta försvinner de från politiken i snabbare takt.” (Folke & Rickne2015:8)

För det första benämns kvinnor och män som två självklara kategorier och det finns inte någon plats för något annat än dessa begrepp i fråga om kön. Texten konstitueras av diskursiva sociala praktiker där en binär könsordning är given och där det i enlighet med Browns resonemang ter sig omöjligt att tänka sig bortom en sådan ”självklar” ofreflekterad uppdelning av kvinnor och män. ”De”, underförstått kvinnorna, beskrivs försvinna från politiken, snarare än att det skulle råda strukturer och normer som påverkar försvinnandet i form av diskursivt konstruerade handlingsutrymmen som skapas för kvinnor och män. För att förklara ”försvinnandet” tas istället ”mätbara kvalifikationer” upp och som definieras såsom utbildning och inkomst. Dessa ”kvalifikationer” benämns ge en mer ”attraktiv profil” för partierna där ”kvinnorna” underförstått bättre skulle kunna hävda sig på den politiska arenan. Citaten nedan fortsätter i det spåret:

”Vi tolkar resultaten som evidens för att partierna inte kan undvara kvinnornas kompetens när det är som viktigast att vinna röster från motståndarblocket.” (Folke & Rickne2015:10)

”Resultaten visar att kvoteringen ökade antalet (och andelen) folkvalda kvinnor med universitetsutbildning och tidigare yrkeserfarenhet inom förvaltning eller som riksdagsledamot. Fler meriterade kvinnor i gruppen är således en rimlig delförklaring till den ökade chansen för att en kvinna når toppen av partigruppen.”(Folke & Rickne2015:20)

Kvinnor benämns som EN enhetlig grupp och det finns inget utrymme i texten för en intersektionell förståelse för gruppen kvinnor som skulle kunna förstås utifrån en mängd olika perspektiv. Detta kan leda till att förståelsen för *kvinnor* riskeras, i enlighet med Brown som resonerar om omöjligheten att endast avgränsa kön, bidra till konstruktion och reglering av kvinnor och dess möjliga diskursivt skapade handlingsutrymme. Jag tolkar texten som att kvinnor också bör ha eller besitta den definierade kompetensen som beskrivs för att kunna locka partierna och få möjlighet att bli förtroendevald. Kvinnor börjar därmed i texten ges en position där de på olika sätt behöver vara attraktiva med viss definierad kompetens för att attrahera partierna och för att kunna nå en politisk karriär. Universitetsutbildning tas till exempel upp som attraktivt, där en medelklassposition framställs som det normala för gruppen kvinnor. ”Bördan” eller förklaringar till textens definierade problem läggs därmed på den definierade gruppen kvinnor.

Då den underförstådda binära ordningen kvinnor och män är utgångspunkten inom den diskurs texten verkar inom, kan en undra varför det inte förs någon diskussion vad gäller mäns kompetenser eller meriter. Mäns position konstrueras som det självklara eller normala och bestäms inte utifrån kompetens eller meriter.

2.1.2 Kvinnor och mäns intressen

Vidare behandlar texterna på olika sätt intressen kopplat till kön, eller snarare till kvinnor och män samt dess relation till offentlig sektor:

”Kommunfullmäktige fattar många beslut som påverkar människors dagliga liv, och kanske kvinnors liv i högre grad än mäns. Dessutom är kommunerna väldigt viktiga arbetsgivare för kvinnor.”(Wide 2015:4)

Varför påverkas gruppen kvinnors liv i högre grad? Texten anger att det är underförstått varför det är så. Som läsare kan jag spekulera i textens koppling till sociala praktiker och strukturer som är institutionaliserade vad gäller vem som har ansvar för vård och omsorg om till exempel barn och äldre (förskola/skola och äldreomsorg är exempel på stora områden inom kommunal offentlig sektor). Utifrån den tolkningen ges kvinnor en position som individer i barnföräldrande ålder (som har eller vill ha barn) och/eller kanske med äldre föräldrar som kvinnan har ansvar för och därmed påverkas hon av den offentliga sektorns utbud i högre grad. Utifrån den tolkningen framställs mäns position som att de påverkas mindre av den kommunala offentliga sektorn och det blir därmed underförstått att genom rådande sociala

praktiker innehar män inte ansvar inom de områden som kommunal offentlig sektor handhar. Texten befinner sig inom diskursiva praktiker som underförstått förutsätter kvinnors position gentemot den offentliga kommunala sektorn. Detta riskerar i enlighet med Browns resonemang förstärka förväntande identiteter och värden för kvinnor. Men i enlighet med Youngs mer pragmatiska förhållningssätt, går det inte att tala om den offentliga sektorns betydelse för gruppen kvinnor utan att koppla det till förväntad identitet? Och hur den offentliga sektorn som institution möjliggjort för många inom gruppen kvinnor att i svensk kontext ta plats i det offentliga rummet. Samtidigt riskeras institutionella sociala praktiker osynliggöras där mäns position osynliggörs i relation till den kommunala offentliga sektorns utbud.

Nästa citat från texterna kan sägas förstärka resonemanget ovan om hur subjekspositioner som tilldelas kvinnor också i enlighet med Browns resonemang leder till förväntande identiteter kopplat till underförstådda åskådningar och därmed också agerande:

”Så gott som alla partiföreningar argumenterade för social representativitet på samma sätt: en jämn könsfördelning är viktig därför att kvinnor och män har olika erfarenheter och olika intressen, vilket påverkar politikens innehåll.”(Wide 2015:44)

Vikten av en jämn könsfördelning (kvinna/man) motiveras på grund av förväntande olika intressen och erfarenheter. Detta förväntas i sin tur påverka politikens innehåll. Texten möjliggör inget utrymme för ett intersektionellt perspektiv vad gäller konstruktionen av kvinnor och mäns positioner.

När en talar om vikten av att kvinnor och män ska vara representerade i egenskap av att vara kvinnor och män frambringas också Youngs definierade feministiskt dilemma. Young påtalar vikten av att tala om kvinnor som grupp för att till exempel synliggöra systematiskt snedfördelning av politiskt makt. Men när kvinnor också förväntas företräda och representera kvinnor som grupp samt inneha vissa intressen och erfarenheter i förhållande till män riskeras samtida kvinnor essentialiseras och normeras. Såsom texten konstruerar underförstådda positioner för kvinnor och män med olika intressen och erfarenheter, förstärks Browns resonemang om hur politiska identiteter inom textens diskurs förstärks och reproduceras och där subjekten förväntas ”vara” och ”agera” som kvinnor och män. Även om syftet tvärtom kan vara att komma åt ojämlikhet inom politiken.

2.1.3 Om könskvotering

En möjlig lösning på det definierade problemet om kvinnors underrepresentation som presenteras och diskuteras i texterna är könskvotering:

”Vidare argumenteras det ofta att kvotering rent av kan skada kvinnors möjligheter till karriär inom organisationen. Om kvotering innebär att meriter åsidosätts som rekryteringsgrund kan det skapas misstro mot de nya – och även de tidigare – kvinnorna inom organisationen.” (Folke & Rickne 2015:15)

Kvotering innebär att personer i egenskap av till exempel en uppfattad könstillhörighet hamnar på en viss plats, i textens kontext handlar det om så kallade ”varvade listor” på valsedlarna. Denna form av lösning utesluter andra möjliga förståelser för kön och texten bidrar därmed till att upprätthålla en diskursiv praktik där en binär könsordning är det som ryms inom dess förståelseram. I kvoterings-sammanhang verkar det otänkbart att i enlighet med Browns resonemang tänka bortom kön där en alternativ praktik är möjlig att tänka kopplat till politisk representativitet. Även om syftet är att skapa jämlikhet inom ramen för politisk representativitet riskeras ändå oavsiktligt kön att konstrueras och regleras inom en snäv diskursiv ram. Å andra sidan, i enlighet med Youngs resonemang, är denna form av uppdelning med tillhörande praktik, kanske en nödvändighet för att praktiskt lösa det politiska problemet. Kvoteringsreformen har bidragit till att den definierade gruppen kvinnor har ökat markant på den politiska arenan i nationell och kommunal kontext. Är det kanske en nödvändighet att i detta sammanhang okomplicerat tala om kvinnor och män för att synliggöra det systematiska och strukturella politiska maktinnehavandet av gruppen män.

I citatet ovan är meriter återigen på agendan och risken för att meriter sätts åt sidan tas upp i samband med kvotering. Detta i sig förutsätter de givna underförstått meriterade männen. Kvinnor ställs dessutom mot varandra där en konfliktkänsla skapas mellan kvinnor. Mäns position osynliggörs i detta. Det verkar otänkbart inom den diskurs som texten befinner sig i att ställa sig frågan om kvotering riskerar att låta omeriterade män bli förtroendevalda och att det i så fall skulle skapa misstro bland de tidigare männen i gruppen om att de nya männen inte skulle vara meriterade. En alternativ praktik i enlighet med Browns resonemang skulle vara där mäns meriter stod i fokus. Citatet nedan förstärker det underförstådda i att kvotering handlar om att det är kvinnor som kvoterar, till skillnad från män som har givna platser:

”Kvinnor hamnar således inte längre på valsedlarna bara som ”pynt” för att locka röster, vilket har varit fallet tidigare: Det beskrevs då som att de kvinnliga kandidaterna placerades på ”prydnadsplatser”. Istället placerar partierna faktiskt de kvinnliga kandidaterna på valbara platser på listan i kommunalvalen.” (Wide 2015:20)

Texten förstärker mäns position som den normala och givna utgångspunkten vad gäller politiska representanter. Det är kvinnor som ”placeras” på valsedlarna och partierna ”placeras” ”faktiskt” dessa kvinnor på valbara platser istället för prydnadsplatser. Män förutsätts inte ”placeras” eftersom utgångspunkten är en man. Texten konstituerar därmed diskursiva handlingsutrymmen där positioner för män och kvinnor konstrueras som är kopplade till sociala praktiker där mannen som norm och utgångspunkt är institutionaliserad.

2.1.4 Kan inte, vill inte

Nästa rubrik som jag anser vara framträdande vad gäller hur kvinnor positioneras, är genom hur texterna beskriver att kvinnor som grupp verkar motsträviga till att bli politiska representanter. Detta nämns vara en del av förklaringen till att det är färre kvinnor än män i politiken, eller framförallt på högre politiska förtroendeuppdrag. Nedan kommer ett sådant citat:

”En förklaring till den ojämna könsfördelningen kan vara att kvinnor missgynnas i nomineringsprocessen. Det innebär i så fall att partierna efterfrågar och förespråkar färre kvinnor än män. En annan förklaring kan vara att kvinnor av olika skäl är mindre intresserade av politiska uppdrag än vad män är. Tidigare studier har visat att kvinnor i lägre grad än män anser sig vara tillräckligt kvalificerade för politiska uppdrag. Därutöver uttrycker kvinnor större svårigheter att kombinera politiska uppdrag med livet i övrigt än vad män gör.”
(Wide 2015:46)

Kvinnor framställs vara mindre intresserad av att ta sig an politiska uppdrag och anser sig själva vara mindre kvalificerad för politiska uppdrag än män. Kvinnor som grupp framställs också uppleva ha svårt att kombinera politiska uppdrag ”med livet i övrigt”. Kvinnor som grupp konstrueras i texten till en del av problemet om varför de är underrepresenterade som politiska representanter. Andra förklaringspotentialer eller problematiseringar kring varför gruppen kvinnor upplever detta ryms inte inom den diskurs som texterna verkar inom. Jag tolkar det som att det i detta påstående går att koppla till underliggande institutionaliserade normer och strukturer vad gäller gruppen kvinnors förväntade åtagande ”i livet” som gissningsvis kan handla om ansvar för det obetalda arbetet i hemmet.

2.1.5 Familjesituation

Nästa tema som framträder i texterna är utifrån begreppet ”familjesituation”. Forskarna i texterna resonerar och analyser förtroendevaldas ”familjesituationer” för att söka förklaringar till att det är färre kvinnor på högre politiska positioner i kommunala kontexter.

”Fokus i alla de studier som vi nämnt ovan gäller kvinnors möjligheter att nå toppen. En kanske lika viktig fråga är vad som händer med de kvinnor som nått toppen och hur deras politiska karriärer påverkat deras livssituation.” (Folke & Rickne 2015:21)

I detta citat finns det ett par givna antaganden och sanningar som exemplifierar de diskursiva handlingsutrymmen och positioner som skapas för kvinnor och män. Det handlar åter igen om ”kvinnors möjligheter” att nå den politiska toppen. Mäns maktposition utesluts och således utesluts strukturer, praktiker och mekanismer som på olika sätt hindrar definierade kvinnor att röra sig inom politiken. Fokus blir istället på kvinnor och ”vad som händer med de kvinnor” som når toppen och deras livssituation. Textens framställning görs så att det tas för givet vad som menas med livssituation och varför det skulle vara en viktig fråga. Och varför detta fokus skulle vara en del av lösningen, eller förklaringen, till texternas formulerade

problemformulering. Det verkar som att det i den diskurs texterna verkar inom är otänkbart att ställa frågan om hur mäns livssituation påverkas av att inneha en politisk maktposition. Mäns position görs åter igen till det normala och påverkas inte av ”någon livssituation”.

Forskarna tar i texterna upp att till exempel årsinkomst är relevant för livssituationen:

”Det är också intressant att jämföra relationen mellan de kvinnliga och manliga politikerna och deras gifta makar. De manliga kommunalråden har fruar som har betydligt lägre års-inkomster än de själva. För de kvinnliga kommunalråden ser vi detsamma.....bryter mot den sociala normen att mannen bör ha en högre lön än sin fru (Bertrand m.fl., i tryck).” (Folke & Rickne2015:24)

I citatet tas det upp att kvinnor som innehar en hög politisk position bryter mot normen som säger att männen bör ha högre lön. Kvinnor kan därmed tolkas ha en förväntad position där de har lägre lön, och när kvinnor innehar en politiskt högre position som är manligt kodad är dessa kvinnor avvikande i förhållande till det normala. Texten förutsätter också en heterosexuell praktik där både den könsbinära och heteronormativa strukturen förstärks. Nästa citat illustrerar fler perspektiv om vad livssituation inom textens diskurs kan innebära:

”Varför är det så mycket vanligare att kvinnliga KSO är skilda och skiljer sig medan de sitter på sitt uppdrag? Vår forskning visar att en anledning troligtvis är att positionens natur innebär för stora påfrestningar för en relation där båda de vuxna har krävande jobb och där det dessutom finns hemmavarande barn.” (Folke & Rickne2015:24)

Uppdraget som KSO (kommunstyrelsens ordförande) har beskrivits som påfrestande av olika anledningar. Forskarna till texterna har kommit fram till att kvinnor som innehar uppdraget skiljer sig i högra grad. ”Positionens natur”, resonerar forskarna, är nog anledningen till detta och än mer om det *dessutom* finns barn hemma. Eftersom texternas problemformulering handlar om att kvinnor är underrepresenterade på de höga posterna menar jag att det är en märklig förklaring i förhållande till problemet eftersom det inte alls förklarar varför det skulle vara några könsskillnader inom de politiska maktpositionerna. Texten bidrar därmed till att konstruera kvinnors position till att var den som i en relation har ansvar för hem och barn. Det är underförstått att det är när kvinnor innehar en roll som KSO som det blir ett ”problem” och ”stora påfrestningar” för den förväntande relationen. Browns resonemang om hur diskursiva praktiker står som hinder för jämlikhet och frihet exemplifieras här och kan kopplas till sociala praktiker där kvinnors roll i samhället underförstått är kopplat till ansvar för obetalt hemarbete. Nästa citat fortsätter i samma spår:

”Till exempel kan vi se att kvinnor med barn under 18 år som är ordförande för kommunstyrelsen har en mer än dubbelt så hög risk för skilsmässa som män med barn under 18 år på samma position. En viktig förklaring till detta är att kvinnors familjesituationer gör det svårare för dem än för män att kombinera den politiska karriären med familjeliv och äktenskap.”(Folke & Rickne2015:36)

Fler frågor än svar väcks i textens konstaterande. Det är underförstått att kvinnor utsätter sig för en ”risk” om hon innehar en roll som KSO. Ännu värre är det om de har barn (det verkar vara otänkbart att texten skulle börja med ”män med barn under 18 år” som en alternativ praktik i enlighet med Browns resonemang). Varför är det svårare för gruppen kvinnor än gruppen män att kombinera politisk karriär med ”familjeliv” och ”äktenskap”? Är gruppen kvinnors ”familjesituationer” något annat än gruppen mäns ”familjesituationer”? Här anser jag att kvinnors och mäns olika möjliga positioner och diskursiva handlingsutrymmen framträder där underförstådda antagande framkommer. Kvinnor kopplas underförstått till familj, hem och barn och lever i en heterosexuell ojämlik relation. Andra möjliga positioner för kvinnor utesluts. I enlighet med Browns resonemang konstruerar texten diskursivt gruppen kvinnor som enhetlig och som därigenom också sätter ramar och reglerar förståelser och handlingsutrymmen. Dock kan det i detta sammanhang vara av vikt att i enlighet med Youngs resonemang att tala om gruppen kvinnor och familjesituationer med avsikt att synliggöra praktiker som förstärker strukturellt institutionaliserade förtryck gentemot kvinnor som rymms inom ”familjesituationer”.

2.1.6 Förklaringar och lösningar på texternas formulerade problem

I texterna fortsätter resonemanget om att det är svårare för gruppen kvinnor än män att komma till den politiska toppen och forskarna söker lösningar på detta problem:

”Ett annorlunda sätt att beskriva denna process skulle kunna vara att skapa arbetsvillkor som (1) gör det möjligt för både män och kvinnor att kombinera aktiva föräldraskap med politiska åtaganden och (2) skapa politiska åtaganden som tidsmässigt är möjliga att kombinera med två heltidsarbetande föräldrar.” (Folke & Rickne2015:25)

I texten kopplas lösningen till att skapa arbetsvillkor som kan kombineras med ”aktivt föräldraskap”. Underförstådda antaganden kopplas därmed ihop. Det formulerande problemet i texterna är att gruppen kvinnor är underrepresenterade på politiska förtroendeuppdrag på högre positioner. Kvinnor och män förväntas här vara föräldrar – och konstrueras därmed i barnafödande ålder. Normer om att män och kvinnor främst är medelålders förstärks därmed. Eftersom det är gruppen kvinnor som är färre på de politiska posterna, blir det underförstått att de föreslagna lösningarna ska möjliggöra för gruppen kvinnor att kunna kombinera föräldraskap och politiska åtagande. Utifrån det resonemanget fortsätter forskarna i texterna att komma med lösningar för hur ”föräldrarna” kan kombinera familj och politiska uppdrag:

”Det kan särskilt handla om infrastrukturen. Att ha skötrum och lek/videorum för barn i anslutning till möteslokalerna, eller en lekhörna inne i själva mötes-rummet, kan vara underlätta deltagandet bland föräldrar.....”(Folke & Rickne2015:26)

Utifrån mitt tidigare resonemang om att textens problemformulering från början handlar om att det är färre kvinnor som innehar politiska förtroendeuppdrag på högre nivå inom den politiska arenan, och att kvinnor uppfattar att de har svårare att kombinera familj och politisk karriär, förstärker texten konstruktionen av att med ”föräldrar” avses gruppen kvinnor. Texten kan därmed kopplas med sociala förväntade praktiker där kvinnor förväntas ha ansvar för förväntade barn. Genom ovanstående lösning ska kvinnor kunna kombinera ansvar som förälder och politiskt uppdrag. Utifrån detta sätt att se på lösningar på det formulerade problemet i texterna förstärks föreställningar om kvinnor och dess möjliga positioner. Texten går inte vidare med andra analytiska angreppssätt på det formulerade problemet. Att kvinnor och män positioneras på olika sätt där olika förväntningar och handlingsutrymmen skapas utesluter också andra möjliga förklaringar. Därmed menar jag att, i enlighet med Browns resonemang, strukturer och diskursiva regleringar riskerar att förstärkas och reproduceras snarare än luckras upp med möjligheter att synliggöra maktstrukturer där kön skulle kunna frigöras från den typen av tilldelad position. Med det sagt menar jag att lösningar på vetenskapligt definierade problemformuleringar utifrån en diskurs kan förstås utifrån olika perspektiv, utifrån andra diskurser där andra möjliga sätt att konstruera en problemformulering kan bredda bilden av ”en verklighet”.

2.1.7 Kön framställs med positioner för kvinnor och män

Slutligen vill jag i denna del av analysen konkretisera vad jag anser har framkommit i texterna via de teman som jag har gått igenom. Texten verkar inom och konstituerar diskursiva praktiker som sätter ramar för hur kön framställs där två subjektspositioner utifrån en binär ordning för kvinnor och män konstrueras och förstås kopplat till politisk representativitet. På flera sätt essentialeras kvinnor och män i texterna genom de teman som jag har gått igenom såsom att kvinnor har vissa kompetenser, intressen, familjesituationer och inte innehar intresse av politiska förtroendeuppdrag i förhållande till män. Kvinnor och män konstrueras också att vara vita då jämförelser flertalet gånger görs med *unga, äldre och invandrare* som till exempel: ”Det är inte bara kvinnor som är underrepresenterade i politiken. Detsamma gäller även unga och utrikes födda samt delvis även äldre.”(Wide 2015:4). Intersektionell förståelse för kvinnor (eller män) utesluts därmed i framställningen av kön. Att en definierad kvinna kan vara från arbetareklass, ung, gammal, funktionsvarierad och så vidare verkar inne finnas inom förståelseramen för den diskurs som texten rör sig inom.

Texterna och dess konstruerande och konstituerande diskurser är kopplade till sociala institutionaliserade praktiker såsom systemet för representativ demokrati, offentlig sektor,

ojämlika maktstrukturer och normer som osynliggörs genom förgivettagande i texterna. Diskursiva praktiker där, i enlighet med Browns resonemang, en försöker tänka sig bortom kön, verkar därmed helt otänkbart i detta sammanhang och reproducering och reglering för kön förstärks snarare. Men, i enlighet med Youngs tankegångar, är det i detta sammanhang nödvändigt för syftet att faktiskt och praktiskt kunna tala om att *kvinnor som grupp* har mindre politisk makt (i och med förre politiska högre förtroendeuppdraget) än *män som grupp* i svensk kommunal kontext. Hur ska en annars tala om det definierade problemet? Om en inte talar om kvinnor och män, riskeras i enlighet med Youngs resonemang de sociala praktiker som befäster strukturella institutionaliserade förtryckande mekanismer osynliggöras.

Här kan Youngs begrepp seriellt kollektiv vara användbart i syfte att söka tala om texternas definierade problem utan låsta könskonstruktioner. Istället skulle till exempel kvinnor (eller alla som inte innehar det politiska maktövertaget) ses som ett seriellt kollektiv för att kunna angripa problematiken om vita medelålders mäns maktposition inom kommunal politisk kontext. Alla (utöver de med maktposition) har förmodade olika preferenser, erfarenheter och kanske inte identifierar sig med varandra men den gemensamma knutpunkten, ”bussen” i enlighet med Youngs exempel, är möjligheten till politiskt inflytande inom en lokal politisk kontext. Därmed blir också fokus flyttat från den identifierade gruppen kvinnor och dess förväntade kompetenser, intressen, livssituationer, om de är skilda eller inte och deras förväntade barn. Istället för att ställa sig frågan om varför *kvinnor* har svårt att *nå* politiska maktposter/positioner skulle frågan lika gärna kunna fokusera på varför främst *vita medelålders män* innehar dessa politiska maktposter i högre grad än kvinnor. Därmed kan fokus flyttas till själva de strukturella makthierarkierna och strukturerna.

2.2 Hur konstrueras/förstås ”grupper” i rapporterna?

Tidigare i analysen koncentrerade jag mig på att försöka svara på frågan hur kön konstrueras och vilka positioner som kvinnor och män ges. Jag kom redan då in på hur gruppen kvinnor och gruppen män konstrueras på olika sätt. Män och kvinnor framställdes primärt som två homogena grupperingar som beskrivs i motsatt förhållande till varandra utan några större möjligheter för någon mångfasetterad och intersektionellt komplex förståelse för begreppen. Så som togs upp i samband med Lacan och Mouffe, konstrueras och förstås gruppbyggnad genom vad/vilka som också utesluts. Så när gruppen kvinnor och män konstrueras utifrån snäva förståelser utesluts därmed andra förståelser. Nedan kommer jag söka analysera hur texterna konstruerar och förstår ”grupper” inom den diskursordning som de verkar inom.

2.2.1 Gruppminoriteter...

I analysens första kapitel beskrev jag texternas problemformulering utifrån att det konstaterades att det finns ett underskott av kvinnor på högre positioner i svensk kommunpolitik samt att majoriteten därmed är män (se Folke & Rickne 2015:6, Wide 2015:4). Men, texterna tar också upp att det finns *andra* underrepresenterade *grupper*:

”Kvinnor är en underrepresenterad grupp i kommunpolitiken, men den sociala representativiteten brister även när det gäller andra grupper. I detta kapitel analyseras hur representationen av unga, äldre och invandrare ser ut i partierna i kommunerna.” (Wide 2015:29)

Det är inte *bara* kvinnor det handlar om, utan *även* invandrare, unga och äldre. I texterna konstrueras därigenom diskursivt *olika* grupper som strikt hålls isär och beskrivs i olika kapitel. När grupper beskrivs på detta sätt i texterna saknas helt ett intersektionellt perspektiv på upplevda identiteter och grupptillhörigheter, där variationer inom de identifierade grupperna osynliggörs. En definierad kvinna kan givetvis betecknas vara både ung och invandrad.

Genom textens framställning menar jag att de beskrivna och identifierade grupperna underförstått definieras i förhållande till den mer outtalade normaliteten. ”Social representativitet” är underförstått grupper såsom kvinnor, invandrare, unga och äldre. Det vill säga INTE medelålders vita män som outtalat konstrueras som en forma av normgrupp. I texterna framkommer det än mer tydligt när partierna beskrivs i sina lokala kontexter där speciella föreningar finns för dem som inte tillhör normaliteten:

”De flesta partierna i kommunen hade kvinno-, ungdoms- och studentföreningar. I några fall fanns det även invandrar- och seniorföreningar.” (Wide 2015:41)

I enlighet med diskursteoretiskt förhållningssätt gentemot gruppbildning konstrueras dessa grupper genom dess avvikande från normaliteten. Någon vit-medelålder-mans förening finns inte, denna grupp tillhör underförstått ”vanliga” partiet. I enlighet med Browns resonemang så konstrueras diskursivt därmed politiska identiteter som annangörs och genom dessa avgränsningar förstärks och regleras föreställningar om förväntade identiteter i egenskap av att tillhöra en viss grupp. När grupper skapas och avgränsas på detta sätt innebär det samtidigt också alltid exkludering.

Young menar på att en viktig källa till de förtryckande och paradoxala konsekvenserna av att tala om grupper är själva teoretiseringarna kring det. Hon påtalar den praktiska nödvändigheten i att kunna kategorisera för att kunna synliggöra sociala praktiker såsom strukturella institutionaliserade förtryckande processer gentemot grupper i egenskap av att tillhöra en definierad grupp. Young talar också om Sartres definition av en grupp, vilket

innebär en medveten konstellation där medlemmarna konstruerar gemensamma syften, mål och projekt och därigenom själva anser att de bäst kan agera i grupp för att uppnå syftet. Utifrån den gruppdefinitionen kan dessa sub-föreningar inom partierna tillsammans utifrån en gemensam målbild finna en gemensam politisk motkraft med syfte att synliggöra strukturer där främst vita medelålders män innehar politisk makt i kommunal kontext.

Dock, utifrån ett intersektionellt perspektiv om omöjligheten att separera olika maktordningar, blir det problematiskt när grupper beskrivs utifrån fasta ramar med strikt isärhållning utifrån EN definierad "minoritet" åt gången. Utifrån hur de olika grupperna konstrueras i texterna, förstärks snarare förväntade skillnader mellan olika grupper utan möjligheter för bredare förståelser där ramarna för grupperna kan ses som rörliga och föränderliga. Gruppen blir också i enlighet med Browns resonemang kopplad till förväntad identitet, är du kvinna, student eller invandrare? Välj partiförening!

Texterna diskuterar också vidare utifrån hur grupperna riskerar att ställas emot varandra:

"Ett argument som ibland anförs av kritikerna till könskvotering är att reformen ger företräde för vissa minoriteter på bekostnad av andra. Om kvinnor ges förtur kommer det att gynna just kvinnorna, medan utrikes födda får det svårare att ta sig fram (Hughes 2011). En möjlig förklaring till utrikes föddas under-representation skulle därmed kunna vara att kvotering kan ha minskat antalet tillgängliga positioner. En enkel jämförelse av utrikes föddas representation mellan partierna ger inte stöd för denna hypotes." (Folke & Rickne 2015:34)

"Den visar också att kvotering kan ge ett inflöde av kvinnor med högre kvalifikationer, utan att för den delen tränga undan andra politiska minoriteter så som utrikes födda." (Folke & Rickne 2015:36)

Texten konstruerar kvinnor och utrikesfödda såsom minoriteter som ingår i olika grupper. Dessa grupper ställs också mot varandra, där ett högre antal definierade kvinnor skulle kunna riskera tränga undan *andra* minoriteter. En sådan diskussion utifrån de uttalade majoritetsgruppen vita (medelålders) män verkar inte vara möjlig inom den diskurs texterna befinner sig i.

När kvinnor och utrikesfödda ställs emot varandra utifrån olika grupperingar i texterna osynliggörs ett intersektionellt perspektiv inom de konstruerade grupperna. En kvinna i texterna verkar uppenbarligen inte kunna vara utrikes född. Därmed menar jag förstärks framställningen av att gruppen kvinnor som primärt definierade vita kvinnor.

Vidare vill jag också visa hur texterna framställer "andra" grupper så som "invandrare":

"Vårt fokus på utrikes födda från länder utanför Norden följer av tidigare forskning om invandrare i svensk politik som till exempel Blomqvist (2005). Studier har visat att marginalisering inte är en konsekvens av att vara utrikes född i sig, utan snarare av etniska hierarkier där sociokulturella avståndet är längre. Nordiska invandrare har med sig kultur och ideologi som liknar de svenska och därför gör den etniska kategoriseringen mindre synlig för svenskfödda. Utomnordiska invandras avstånd är större, vilket gör dem mer synliga och ger dem lägre status" (Folke & Rickne 2015:27)

I texten konstrueras gruppen invandrare som främst förstås såsom utomnordiskt födda, med motivering utifrån forskning om en slags gemensam nordisk samförståelse. Inom den diskurs texten befinner sig i verkar det underförstått vad svensk kultur och ideologi är för något och personer som är födda utanför Norden beskrivs ha ett större avstånd till en underförstådd definierad svensk kultur och ideologi. Icke nordiskt-födda invandrare är dessutom ”mer synliga” än svenskfödda. Därmed konstruerar texten också hur en svenskfödd person ser ut. I texten tas det upp att marginaliseringen av utomnordiskt födda personer grundar sig i ”etniska hierarkier”, vilket skulle kunna tolkas som någon form av förståelse för sociala praktiker utifrån ett maktperspektiv. Dock nämns detta inte vidare, och textens diskussion landar snarare i identitetsbaserade underförstådda gruppstillhörigheter med tillhörande kulturer och ideologier. Istället för att lyfta hur olika makthierarkier, eller hur dessa ”etniska hierarkier” verkar och konstruerar ”de andra”, riskeras textens framställning att befästa den vithetsnorm som råder som social praktik och som därmed förstärks och institutionaliseras och befästs snarare än förändras. Detta blir ett exempel på, i enlighet med Browns resonemang, hur textens syfte om att lyfta politiska ojämlikheter samtidigt leder till reproducering, essentialisering och reglering för den konstruerade gruppen.

Innan jag går över till att diskutera gruppkonstruktioner kopplat till politisk representativitet, vill jag utifrån ett intersektionellt perspektiv resonera om perspektiv som utesluts. Social representativitet och marginaliserade grupper som presenteras i texterna är kvinnor, invandrare, äldre och yngre. Om en ska diskutera utifrån olika möjliga maktstrukturer och som intra-agerar finns givetvis fler perspektiv som utesluts. Klassperspektivet tangeras till exempel enbart utifrån tolkningen att utbildning är meriterande för att få ett politiskt förtroendeuppdrag. Jag ser till exempel hur klassperspektivet hade kunna användas som en analytisk förklaringsvariabel till maktpolitiska exkluderingar på olika sätt. Andra makthierarkier som politiska uteslutningsmekanismer som hade kunna nämnas är till exempel funktionsnormer och heteronormer. Genom att just uteslutas i texterna som förklaringspotentialer för politisk exkludering kan kanske dessa praktiker, normer och strukturer snarare förstärkas.

2.2.2 Representation och grupper

I den här delen av analysen resonerar jag kring konstruktion av grupper kopplat till representativitet. Utifrån de teoretiska resonemang jag har tagit upp har utgångspunkterna varit olika om huruvida gruppförståelser är möjliga och om dess nödvändighet. I kapitlet om tidigare forskning har jag också nämnt att en stor del av forskningsfältet har som

utgångspunkt att vikten av att till exempel gruppen kvinnor är politiska representanter är för att det påverkar politikens innehåll för kvinnors favör. I texterna är utgångspunkten och problemformuleringen att det är färre politiska förtroendevalda kvinnor (och andra grupper) i kommunpolitiken och motiveringen till att det behövs en förändring beskrivs bland annat så här:

”Att den sociala representativiteten i politiken spelar roll för både politikens innehåll och för demokratin är idag allmänt accepterat. Trots detta är kvinnor, yngre och invandrare fortfarande underrepresenterade i kommunpolitiken.” (Wide 2015:46)

”Medborgarna kan se det som orättvist och odemokratiskt om politiken bara verkar vara till för vissa grupper.” (Wide 2015:5)

Dessa citat är i linje med den del av forskningsfältet som talar om vikten av att definierade grupper ska vara representerade utifrån gruppstillhörighet då det får positiva konsekvenser för dessa grupper politiskt. Texterna kan sägas verka inom en diskurs där det är givet att individer ganska okomplicerat kan sägas tillhöra specifika definierade grupper som sedan bör och kan vara representerade i politiskt valda församlingar. Det beskrivs till och med vara ”allmänt accepterat”. Här ger texten sken av att detta är en sanning som inte någon ifrågasätter. Det förutsätter också att det kan finnas något som kan kallas ”allmänhet” (det vill säga ”alla”) och att denna allmänhet gemensamt har accepterat denna sanning. För det krävs också att allmänheten har en gemensam definition på ”social representativitet”. Detta kan kanske inom en politisk diskursiv kontext verka vara en självklarhet vid första anblick, men vad menas egentligen och är det ens möjligt?

En sådan sanning som är förgivettaget exkluderar och ignorerar till exempel variationer inom de definierade grupperna och ger inget utrymme för en mer intersektionell förståelse för hur strukturer intra-agerar. Eftersom texten också anger att om dessa definierade grupper inte finns representerade så verkar inte politiken heller för dessa grupper. Med det sagt förväntas också de förtroendevalda individerna som uppfattas tillhöra en viss grupp också representera denna grupp i politiken. Här kommer Browns resonemang om problematiken in om hur individer som blir kopplade till en viss identitet också kopplas till *att vara, tänka och tala* som till exempel en kvinna, invandrare, ung och så vidare. Utifrån Browns resonemang poängteras omöjligheten i att till exempel avgränsa kön från andra maktordningar och att avgränsningen leder till konstruktion och reglering.

Men, i enlighet med resonemanget om omöjligheten i att separera variabler och tala om grupper, hur ska en tänka kring politisk representativitet? Om representativitet utifrån de definierade marginaliserade grupperna inte går att tala om, eller för den sakens skull förväntas

medföra någon politisk förändring, kan en då ens tala om problematiken i att vissa grupper är underrepresenterade? Det ställs på sin spets varför det är oacceptabelt att politisk makt främst och ofta innehas av en definierad grupp av vita medelåldersmän. Om en inte kan tala om grupper och marginaliserade grupper i detta sammanhang uppstår en slags uppgivenhet, i enlighet med Youngs resonemang. Makthierarkier och strukturer måste synliggöras och i det sammanhanget är det kanske av nödvändighet att tala om definierade grupper. Jag som definierar mig som kvinna upplever världen utifrån positionen av att vara definierad som en kvinna. Men för den sakens skull delar jag inte okomplicerat samma erfarenhet som *alla* individer som definierar sig som kvinnor och kan därmed inte heller sägas representera alla kvinnor.

I texterna diskuteras vikten av social representativitet, så även i delar av tidigare forskningsfält som jag har presenterat, utifrån perspektivet att *andra grupper*, i förhållande till normen, bidrar med *andra* erfarenheter och intressen. Det verkar otänkbart att tänka i termer vad gruppen vita medelålders män förväntas representera. Den gruppen blir underförstått det ”normala” som alla andra grupper förhålls till.

I texterna vill forskarna också hitta orsaker och förklaringar till att den underförstådda gruppen av vita medelåldersmän främst innehar politisk makt i kommunerna och att *andra grupper* därmed missgynnas:

”Det innebär att nackdelen inte kan förklaras av dessa observerbara kvalifikationer och sociala attribut.” (Folke & Rickne 2015:30)

”Det verkar således inte finnas några explicit diskriminerande praktiker i själva nomineringsarbetet, som skulle kunna missgynna kvinnor och andra underrepresenterade grupper. Ett problem verkar istället vara att partiföreningarna först under det pågående nomineringsarbetet upptäcker den skeva fördelningen vad gäller kön och etnisk mångfald bland föreningens aktiva medlemmar.” (Wide 2015:45)

Forskarna i texterna har svårt att hitta förklaringar till den definierade problemformuleringen om ojämlikhet i kommunpolitiken. Fokus i texterna är som tidigare nämnts på att söka förklaringar inom de definierade marginaliserade grupperna, såsom kvalifikationer och sociala attribut. I texten förutsätts vad sociala attribut är. Tolkningsvis utifrån kontexten är gissningsvis sociala attribut att vara definierad som till exempel kvinna eller invandrare. Problemet beskrivs vidare i nästa citat som något som partiföreningarna ”upptäcker” vid varje val (återkommande) och några direkta ”diskriminerande praktiker” kan inte hittas. Vad dessa diskriminerande praktiker skulle kunna vara benämns inte vidare. Vad menas? Hur skulle sådana praktiker inom den diskurs som texten befinner sig i kunna se ut? Jag tolkar texten som om den befinner sig inom en diskursordning där förklaringsmekanismer utifrån sociala praktiker såsom strukturer och makthierarkier utesluts som förståelseramar för fenomen och

skeenden. Sådana förståelser skulle kunna utmana texternas diskursiva konstituerande och synliggöra andra förklaringsmekanismer för skevheten inom kommunpolitiken där *diskriminerande praktiker* hade kunnat synliggöras. Inom den diskurs texten befinner sig i beskrivs också grupper helt obehindrat utan synlig förståelse för komplexiteten i gruppdefinitioner och riskerna för vad/vilka uteslutningar det medför eller konstruerandet av förväntade identiteter med medföljande agerande.

2.3 Slutdiskussion

I analysdelen har jag genomgående försökt besvara och förhålla mig till studiens frågeställningar om hur kön konstrueras och vilka subjekspositioner som anges samt hur grupper förstås och konstrueras i de utvalda rapporterna. Syftet med studien har därigenom varit att anlägga ett genusvetenskapligt metaperspektiv på de två utvalda rapporterna från den nya demokratiutredningen. Genom en diskursanalys har jag försökt synliggöra andra möjliga perspektiv, förståelser och dilemman av det formulerade vetenskapliga problem som formuleras i rapporterna och som utgår från statsvetenskaplig och politisk teoridiskurs.

Texterna konstruerar diskursivt kön och subjekspositioner för kvinnor och män på flera sätt som exemplifierades genom olika teman i analysen. Till exempel konstrueras kvinnor som vita och medelålders samt blir kopplade till sociala praktiker där kvinnor förväntas ansvara för det obetalda hemarbetet inklusive barn. Konstruktionen av män och dess möjliga positioner konstrueras främst genom uteslutning och underförstådda antaganden. Genom texternas framställning sätts ramar för hur kvinnor och män diskursivt förstås och kan förstärka sociala praktiker såsom maktbalanser inom politisk representativitet. I enlighet med Browns resonemang som talar om den feministiska drömmen där vi vill föreställa oss möjligheten att upphäva och tänka bortom kön verkar helt otänkbart inom texternas förståelseram och diskurs. Snarare förstärks i enlighet med Browns resonemang konstruktionen och regleringen av kön i texterna såsom kvinnor och män framställs. Dock, i enlighet med hur Young definierar ett feministiskt vi, är det kanske en politisk och praktisk nödvändighet att tala om gruppen kvinnor (och män) för att synliggöra de praktiker där systematiska maktstrukturer annars riskerar att förstärkas. I enlighet med Young förlorar annars feminismen sin mening (se Brown 2008:29,137ff och Young 2000:224). Därmed visar Brown och Young två helt olika konstruktioner av ett feministiskt ”vi” och syftet med feminism.

I analysen diskuteras också olika gruppkonstruktioner som diskursivt skapas i texterna. Kvinnor, invandrare, unga och äldre konstrueras. Genom uteslutning konstrueras också gruppen vita medelålders män. Inom den diskurs som texterna verkar inom ges inte mycket

utrymme för en intersektionell förståelseram för hur perspektiv och variationer inom de konstruerade grupperna kan intra-agera. Men låt oss säga att en ska ta hänsyn till intersektionellt perspektiv vad gäller gruppförståelser kopplat till politisk representativitet – hur skulle det vara möjligt givet systemet för hur representativ demokrati förstås? Som tidigare nämnts har en nyare del av forskningsfältet börjat uppehålla sig vid den problematiken. Dilemman uppstår i och med en mer komplex förståelse för grupper kopplat till representation. I enlighet med Browns resonemang uppstår uteslutning och exkludering så fort grupper konstrueras. Även om syftet med gruppdefinitioner är att upphäva maktrelationer kan dessa snarare förstärkas, osynliggöra maktstrukturer inom gruppen och bli kopplade till förväntade identiteter som förväntas tänka, tala och politiskt representera utefter grupptillhörighet.

Young menar istället att själva teoretiseringen om omöjligheten att tala om grupper kan bli källan till de förtryckande och paradoxala konsekvenserna som uppstår. Utifrån Youngs perspektiv är det en nödvändighet att resonera kring olika grupper för att synliggöra systematiska institutionaliserande makthierarkier. Youngs begrepp seriellt kollektiv är ett alternativt genusvetenskapligt och feministiskt sätt att kunna förstå textens konstruerade grupper. Om till exempel kvinnor, eller kanske alla som inte innehar politisk makt, skulle ses som ett seriellt kollektiv skulle dess ”medlemmar” ses som om de har möjliga olika preferenser, erfarenheter och kanske nödvändigtvis inte identifierar sig med varandra. Istället skulle kollektivet skapas genom en gemensam knutpunkt som kan identifieras utifrån situationen som i detta fall skulle kunna vara möjligheten till politiskt inflytande inom en lokal politiskt kontext. I texterna konstruerades förståelser och lösningar på det definierade problemet genom att fokusera på definierade grupper. Genom en seriell förståelseram för grupper kan fokus flyttas till fenomen, strukturer och makthierarkier istället för till definierade kvinnor och dess förväntade livssituation.

Genom de genusvetenskapliga teoretiska metaperspektiven som jag har analyserat rapporterna utifrån har jag därmed visat andra möjliga perspektiv, förståelser och dilemman av det formulerade vetenskapliga problem som formuleras i rapporterna och som utgår från statsvetenskaplig och politisk teoridiskurs.

Vidare vill jag ta upp och resonera kring Youngs och Browns förhållningssätt gentemot kopplingen mellan teori och praktisk politik. Young talar om vikten av att tala om olika grupper i ett praktiskt politiskt görande och att feministisk teori behöver mindre teoretisering om omöjligheter i att tala om grupper och kollektiv. I jämförelse med Browns utgångspunkt

som tvärtom menar på att det är av vikt att teori och praktisk politik inte stämmer överens. Det är enligt Brown inte teorins syfte att praktiskgöra för politik eftersom teori och praktik måste utvecklas genom att stå i motstånd till varandra där teorin utmanar och kan se bortom diskursiva och sociala praktiker. Som jag nämnt tidigare vad gäller frågan om teori och praktisk politik i svensk kontext, har dessa tidigare varit/uppfattats som nära sammankopplade där så kallad statsfeminism och jämställdhetspolitik har vuxit fram. Jag har tidigare tagit upp frågan om tendenser finns idag vad gäller att den tidigare nära sammankopplingen mellan genusvetenskaplig forskning och praktiskt politiskt görande är mer frånvarande? Jag ser demokratiutredningens utformning och val av forskningsperspektiv som ett tecken på att det skulle kunna vara så. Jag ser en viktig poäng i att teori och feministisk/genusvetenskaplig forskning förhåller sig i motstånd till, och ständigt utmanar det praktiska politiskt görandet. Dock ser jag också en risk i när *andra* diskurser, såsom statsvetenskap/politisk teori får tolkningsföreträde för praktisk politisk utformning och framförallt för hur själva problemformuleringarna utformas, förstås samt dess ”lösningar” och vad som anses som kunskap, sant och riktigt. För kunskap är kopplat till makt och det pågår ständiga kamper om vilka diskurser som ska få tolkningsföreträde för vad som anses som kunskap och sant samt vad gäller hur samhället ska förstås, utformas och utvecklas.

Slutligen vill jag också återknyta till hela den nya demokratiutredningens uppdrag som handlar om hur delaktighet och inflytande kan utvecklas inom ramen för den representativa demokratin i Sverige. Utifrån det som framkommit i studien, hur kan en representativ demokrati i en nationell och lokal kontext utvecklas och samtidigt vara förenlig med komplexiteteten vad gäller (o)möjligheten i gruppdefinitioner och förväntad representation? Jag anser att den genusvetenskapliga diskursen på olika sätt kan bidra med att utmana och utveckla förståelser för hur till exempel grupper kan förstås utifrån ett seriellt perspektiv med möjlighet att ta bort fokus från subjekt och istället synliggöra förtryckande mekanismer. Eller kanske måste vi i enlighet med Browns resonemang, våga tänka oss en politisk utsida där hela idén om hur det representativa demokratisystemet diskursivt är konstruerat måste omdefinieras.

3. Referenser

3.1 Tryckta källor

Bergström, Göran & Boréus (2012) *Textens mening och makt – metodhandbok i samhällsvetenskaplig text och diskursanalys*, Studentlitteratur AB lund

Brown, Wendy (2008) *Att vinna framtiden åter – texter om makt och friheter i senmoderniteten*, Bokförlaget Altas, Stockholm

Castiglione, Dario (2012) *A new agenda for democratic representation?* Politics & Gender, 8 (2012) 518-523

Celis, Karen. Mazur, Amy G.(2012) CRITICAL PERSPECTIVES ON GENDER AND POLITICS Hanna Pitkin's "Concept of Representation" Revisited *Introduction* Politics & Gender, 8 (2012) 508-512

Crenshaw, Kimberle (1989) *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics*, The University of Chicago Legal Forum 140:139-167

Eduards, Maud. Rönnblom, Malin. (2008) *Genusperspektiv på statsvetenskap*, utgiven av högskoleverket, Stockholm

Folke, Olle & Rickne, Johanna (2015) *Vertikal ojämlikhet i kommunpolitiken*, Rapport ur demokratiutredningen 2014

Goetz Anne Marie (2002). *No shortcuts to power: constraints on women's political effectiveness in Uganda*. The Journal of Modern African Studies, 40, pp 549-575
doi:10.1017/S0022278X02004032

Haraway, Donna (1988) *Situated knowledges: the science question in feminism and the privilege of partial perspective*, Feminist Studies 14 no. 3 575-599

Hornscheidt, Lann & Landqvist, Mats (2014) *Språk och diskriminering*, Studentlitteratur AB, Lund

Lindvert, Jessica (2002) *Feminism som politik*, Boréa Bokförlag, Umeå

Los Reyes, Paulin. Gröndahl, Satu. Laskar, Pia, Martinsson, Lena & Rosenberg, Tiina (2007) *Framtidens feminismer, intersektionella interventioner i den feministiska debatten*, Tankekraft Förlag, Hägersten

Lycke, Nina (2009) *Genusforskning – en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*, Liber AB Stockholm

Minta, Michael D. (2012) *Gender, Race, Ethnicity, and Political Representation in the United States*, *Politics and Gender* 8:2012 541-547

Mishler, William & Schwindt-Bayer Leslie A. (2005) *An Integrated Model of Women's Representation*, *The Journal of Politics*, Vol. 67, No. 2 May pp. 407-428

Mulinari, Diana & Neergaard, Anders (2015) *Racist dreams and municipal budgets: women representing a culturally racist party in local politics*, *Social Identities*, 21:5, 506-523, DOI: 10.1080/13504630.2015.1081561

Pateman, Carole (1970) *Participation and democratic theory*, Cambridge University Press

Pateman, Carole (1989) *The disorder of women – democracy, feminism and political theory*, Polity Press, Cambridge UK

Phillips, Anne (2012) *Representation and Inclusion* *Politics & Gender*, 8 (2012) 512-518

Pitkin, Hanna Fenichel (1967) *The concept of representation*, University of California Press

Rodríguez-García, María Jesús (2014) *Local women's coalitions: Critical actors and substantive representation in Spanish municipalities* *European Journal of Women's Studies* 2015, Vol. 22(2) 223–240

Shea Daniel M. & Harris Rebecca C. (2006) *Gender and Local Party Leadership in America*, *Journal of Women, Politics & Policy*, 28:1, 61-85, DOI: 10.1300/J501v28n01_04

SOU 1990:44 (statens offentliga utredningar) *Demokrati och makt i Sverige – maktutredningens huvudrapport*

SOU 2000:1 (statens offentliga utredningar) *En uthållig demokrati! Politik för folkstyret på 2000-talet*

Wendt Höjer, Maria. Åse, Cecilia (första utgåva 1996, senast 2012) *Politikens paradoxer – en introduktion till feministisk politisk teori*, Academia Adacta AB, Lund

Wide, Jessika. (2015) *Social representativitet i den lokala demokratin - Partierna som politikens grindvakter?* Rapport ur demokratiutredningen 2014

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips Louise (2009) *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur AB

Wollstonecraft, Mary. *Till förvar för kvinnans rättigheter*, översättning Ingrid Ingemark (2003), Ordfront förlag Stockholm

Wägerud Lena (2000) *Testing the Politics of Presence: Women's. Representation in the Swedish Riksdag*, Scandinavian Political Studies, Vol. 23 No. 1 2000 ISSN 0080 6757

Young, Iris Marion (1997) *Intersecting voices – dilemmas of gender, political philosophy and policy*, Princeton University Press

Young, Iris Marion (2000) *Att kasta tjejkast – texter om feminism och rättvisa*, Atlas, Stockholm

3.2 Nätsidor

www.demokratiutredningen.info/

Baksida

”... kvinnors familjesituationer gör det svårare för dem än för män att kombinera den politiska karriären med familjeliv och äktenskap.” (Folke & Rickne 2015:37)

Citatet kommer från en av rapporterna i den nya demokratiutredningen som har i uppdrag att utreda och komma med förslag om hur delaktighet och inflytande på olika sätt kan utvecklas inom ramen för den representativa demokratin i Sverige. Vad menas med kvinnors familjesituationer? Är kvinnors familjesituationer något annat än mäns? Hur förstås kvinnor och män i rapporterna och hur skapas *andra* grupper? I denna studie analyseras två utvalda rapporter från demokratiutredningen utifrån ett genusvetenskapligt metaperspektiv där andra förståelser för rapporternas problemformulering synliggörs.